

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2005

JAN NAVRÁTIL

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Institut mezioborových studií Brno

**Rasově motivovaný extremismus, jeho aktuální formy,
tendence a možnosti eliminace v podmínkách ČR**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Antonín Olejníček

Vypracoval:
Jan Navrátil

Brno 2005

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Rasově motivovaný extremismus, jeho aktuální formy, tendence a možnosti eliminace v podmínkách ČR“ zpracoval samostatně a použil jsem jen prameny uvedené v seznamu literatury a informačních zdrojů.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, v knihovně technologické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

Jan Navrátil

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

Dále děkuji svojí přítelkyni Petře, mojí a její rodině za podporu, kterou mi poskytovali po celou dobu studia a při zpracovávání této bakalářské práce.

Brno 04. 02. 2005

Jan Navrátil

OBSAH

Úvod	2
1. Ku Klux Klan a podoby současného českého extremistického hnutí	4
1.1. Historie a současnost Ku Klux Klanu	4
1.2. Činnost Ku Klux Klanu v České republice	6
1.3. Historické prameny českého politického nacionalismu	10
1.4. Počátky a podoby současného českého extremistického hnutí	11
2. Rozdělení českých nacionalistických skupin	15
2.1. Historie hnutí skinheads	15
2.2. Konzervativní nacionalismus	16
2.3. Extrémní nacionalismus	20
2.4. Neonacismus	25
3. Formy rasově motivovaného extremismu a jejich eliminace	31
3.1. Teorie rasově motivovaného extremismu	31
3.2. Praxe při objasňování rasově motivovaného extremismu	36
3.3. Právní aspekty rasově motivovaného extremismu	40
3.4. Zvláštnosti dokazování rasově motivovaného extremismu	44
Závěr	53
Resumé	55
Anotace a klíčová slova	56
Seznam použité literatury	57
Přílohy	58

Úvod

Typickým znakem rasově motivované trestné činnosti je motiv – rasismus. Projevuje se především jako přesvědčení o výjimečnosti, nadřazenosti bílého etnika. Bílá rasa stojí podle stoupenců této ideologie na vrcholu vývoje lidstva a jejími nejdokonalejšími představiteli jsou árijci, především pak Germáni. Tato rasistická teorie výjimečnosti bílé rasy je nechvalně proslulá zejména ve spojení s nacismem. V současné době jde o ideologii proklamovanou zejména pravicově orientovanou frakcí hnutí skinheads. Největším zločinem je podle příznivců této teorie pravicových extremistů míšení bílé rasy s ostatními, včetně semitské. Nejmilitantnější rasisté pak hovoří o nutnosti vypuknutí „Svaté rasové války“ (WAR-HRW, RAHOWA) nebo „bílé revoluce“. Tato rasová teorie má v praxi řadu podob, zejména je však typická nenávistí, pohrdáním a nepřátelstvím vůči lidem jiné barvy pleti, je zaměřená především proti přistěhovalcům, Romům, Židům a dalším barvou pleti se odlišujícím občanům. Tato silně rasistická ideologie se v druhé polovině dvacátého století do určité míry „zjemnila“ a rozšířila do podoby tzv. xenofobie, tj. nedůvěry a odporu ke všemu novému, co přichází „zvenčí“, tedy i proti imigrantům a dalším osobám, které vycestují do zahraničí za prací. V ČR jsou rovněž patrné silné xenofobní postoje obyvatel, které však ještě neznamenají otevřené vystupování proti barvou pleti se odlišujícím obyvatelům. Podstatně nebezpečnější jsou rasově motivovaná vystoupení a útoky skinheads. Jako specifická „odnož“ rasově motivovaných útoků je označován antisemitismus jehož významným projevem je v současné době popírání holocaustu, vyhlašování hrozby možnosti vzniku „světovládného Židovstva“, dokládán údajným vlivem Židů na ekonomický a politický život vyspělých zemí světa, jehož důsledkem bude zkáza „bílé rasy“. Téměř ve všech tiskovinách vydávaných pravicově orientovanými extremisty jsou odhalována „spiknutí“ židovské rasy proti rase bílé. Zejména pro nejradikálnější odnož hnutí skinheads, kterou je v současné době hnutí B&H DB, je antisemitský boj dominantním tématem, které v globálním pohledu přesahuje i odpor proti Romům.

Ne všechny rasistické, xenofobní a antisemitské postoje jsou však příznivci hnutí otevřeně proklamovány. Jsou skryty za „vlastenectvím“ a patriotismem, jehož prostřednictvím je apelováno na vlastenectví občanů, na jejich vlasteneckou hrdost, na národní tradice a odkazy „velikánů bílého národa“ (těmi jsou převážně myšleni Adolf Hitler, Benito Mussolini, Rudolf Hess a další). Historie je převrácena, z kontextu historických děl jsou vytrhávána „fakta“ svědčící pro rasovou teorii. Za historicky ověřená fakta jsou vydávány i mýty, pověsti a bajky. Oblíbeným tématem se stávají dávné dějiny evropských národů, zejména pak dějiny

Keltů a Vikingů, z jejichž historie jsou také převzaty dobové znaky a symboly, které jsou pro severské národy „posvátnými, historickými a národními kulturními památkami“. Jejich přebírání jako zástupných znaků skinheads je pak severskými národy chápáno jako urážka kultury Keltů a Vikingů a znesvěcení národních symbolů a právem je žádáno po exekutivě toho kterého státu (včetně ČR) rázné zakročení.

Rasově motivovaná vystoupení nelze hodnotit z pozice jejich četnosti, protože jde o zanedbatelný počet útoků a vystoupení v porovnání s celkovým nápadem trestné činnosti. Rasově motivovaná vystoupení zatím nepřesáhla 0,1 % podílu na celkové kriminalitě. Co do závažnosti však jde o vysoce společensky nebezpečný jev, který mimo jiné, snižuje kredit České republiky v zahraničí. Oproti létům 1997 a 1998 je trvale zaznamenáván výrazný posun v akcích skinheads, které významně nabývají na intenzitě. Typickým znakem současných vystoupení je separátnost koncertů, soukromých oslav ve vybraných „prověřených“ restauracích. Před veřejnými vystoupeními, protestními pochody, demonstracemi nebo shromážděními pořádanými příznivci hnutí skinheads, často za účasti členů Vlastenecké fronty, nebo Národní aliance, jsou účastníci instruováni, jak se mají chovat, aby otevřeně nepoužívali symboly a nášivky propagující fašismus, zdrželi se slovních projevů, tedy aby se zdrželi takových projevů, které by zavadly policii zákonně zakročit. Šíření tiskovin a informací se přesunulo na internetové stránky, tak jako značná část komunikace mezi členy a příznivci hnutí skinheads.

Dominantním faktorem otevřených vystoupení skinheads je anonymita davu. Při hromadných vystoupeních extremistických hnutí jsou fašizující zástupné symboly a nášivky prezentovány obvykle v situačně vytvořeném hloučku tak, aby bylo zabráněno dokumentačním prostředkům zachytit osobu, která je na krátkou dobu zviditelná a stejně tak fašistické pozdravy a verbální projevy jsou pronášeny tzv. „pod ochrannými křídly“ davu.

Výchova skinheads je již dokonce tak propracovaná, že je dáván návod jak se chovat při kontaktu s policií, při hlavním líčení na soudu, při výslechu apod. Jednotlivé články v tiskovinách, tzv. zinech, jsou konzultovány s právníky tak, aby nepřekročily právní mez přípustnosti. Tato opatření však v žádném případě neubírají na agilnosti vystoupení skinheads ani dalších extremistických hnutí při jejich rasově orientovaných vystoupeních.

Cílem mé bakalářské práce je zmapovat minulou i současnou pravicově extremistickou scénu v ČR, dále formy páchání rasově motivovaných trestných činů a v poslední části problematiku postihu a potírání této trestné činnosti. V příloze budou uvedeny nejznámější symboly těchto extremistických hnutí a skupin.

1. Ku Klux Klan a podoby českého extremistického hnutí

1.1. Historie a současnost Ku Klux klanu

Činnost Ku Klux-Klanu (dále jen KKK) byla na českém území v období komunismu relativně často popisována v publicistických pracích i uměleckých „angažovaných“ dílech o USA, čímž byla cíleně vytvářena představa „zlého“ rasistického státu. O KKK psali i překládání „pokrokoví“ američtí beletristé. Význam Klanu byl přitom nadhodnocován. Známost KKK je však zapříčiněna i jeho dlouhou historií a charakteristickými „vnějšími atributy“ (kápě, róby apod.), které v návaznosti na aktivity organizace byly a jsou poměrně vděčným tématem mediální i umělecké prezentace nejenom v komunistických zemích. Avšak mj. i díky komunistické propagandě existuje dodnes v širší veřejnosti v ČR určité povědomí o existenci KKK, což nelze říci o dalších rasistických a neonacistických militantních organizacích z USA, Německa a dalších zemí. Již v počátcích komunistické éry v Československu byl KKK využívaným „symbolem zla“. Např. v propagační brožurce vydané při příležitosti známého „Babického případu“ z roku 1951, v němž byli souzeni antikomunističtí aktivisté (byla jim kladena za vinu vražda komunistických funkcionářů v horáckých Babicích), se m.j. uvádělo: „Celý způsob zločinů, provedených touto teroristickou organizací jasně ukazuje, jakých metod užívají tito zrádci: Americký způsob života, gangsterství a metody Ku-Klux-Klanu“ (Opavský 1951: 18-19). Na činnost KKK bylo upozorňováno v průběhu celého komunistického období. I po roce 1989 se v masmédiích a v kulturní sféře objevují informace o jeho působení.

Negativní pověst, provázející KKK, však paradoxně přitahuje různé militantní ultrapravičáky (především mladého věku) u nichž je mnohdy výraznou motivací jejich jednání protest proti většinovému komplexu názorů a životního stylu, spojený s příklonem k rasistickým, násilnickým a dalším nedemokratickým hodnotám. Rituály, uniformy a konspirativní činnost KKK současně vyhovují „bojovnému“ pseudoromantismu, který lze nalézt v myšlení a jednání řady pravicových extremistů.

Pro světové i české „bílé“ pravicové extremisty je navíc významným zdrojem inspirace a boj americké Konfederace ve válce Severu proti Jihu na který nazírají rasistickým prizmatem střetnutí „dobrých“ hospodárných jižanských otrokářů se „zlými“ severními „ziskuchtivými pseudohumanisty“ (Blood & Honour Division Bohemia 1996a: 9-12). Americká občanská válka je pro ně dílčím předobrazem toho, co přijde, až nastane RAHOWA

(Race Holy War – Svatá rasová válka), na níž se spolu s „bílými kolegy“ v jiných zemích západního světa připravují. Jejich oblíbeným symbolem je proto i tzv. jižanská vlajka, jejímuž významu jsou mj. věnovány i samostatné články v zinech (Valkýra 1996: 6-7). KKK je tedy i chápán i jako nositel „pozitivních“ rasistických tradic Jihu.

Již při konstituování pravicového extremismu v českých zemích na přelomu osmdesátých a devadesátých let byly čerpány informace o KKK z dostupných pramenů „komunistického původu“. Postupně však došlo k navázání přímých kontaktů s aktivisty ultrapravice v západní Evropě i USA, od kterých bylo získáno množství propagačních materiálů, mj. i o KKK, resp. o jeho současných frakcích. V současnosti je „nejsnadnější“ cestou, jak proniknout k materiálům KKK internet, kde má většina frakcí KKK vlastní stránky. Rozšířenější znalost angličtiny než ostatních cizích jazyků mezi českými ultrapravičáky předurčuje i větší zájem o materiály organizací z anglicky mluvícího světa.

Stručné popisy vývoje KKK (především jeho první a druhé éry) byly několikrát otištěny v českých zinech ultrapravicových skinheadů (Ragnarök No 1 1995: 5, Blood & Honour Division Bohemia 1997a: 3-5). V nich je často zobrazována i symbolika KKK či kresby klansmenů (většinou kopírované z importovaných podkladů). Např. na titulní straně pátého čísla zinu Legie cti, vydávaného stejnojmennou militantní organizací působící na severu Moravy, je portrét klansmana v kápi a róbě se symbolem „Bloodtrop“. Klansman ukazuje prstem na potencionálního čtenáře. Pod zobrazením je napsána výzva „I ty bojuj za naši myšlenku“. V zinu jsou poté v člancích „Hořící Missisipi“ (chybně napsáno v citovaném zinu, správně má být Mississippi) a „Atentát na Kinga“ oslavovány vraždy amerických bojovníků za občanská práva Anrewa Goodmana, Jamese Chaneyho a Michaela Schwernera v roce 1964 a Martina Luthera Kinga v roce 1968 (Legie cti 1998: 4-7). Fotografie tří klansmenů držících vlajku se symbolem KKK se nachází i na titulní straně zinu „Sword of victory“, který vyšel pravděpodobně v Praze v roce 1999. Na zadní straně obálky zinu Patriot z roku 1993 je mj. prostřednictvím klansmana „řešen spor rasistických a antirasistických skinheads, tzv. SHARP (Skinheads Against Racial Prejudice – skinheads proti rasovým předsudkům). Klansman a rasistický skinhead stojí na obrázku u lynčovaného SHARP-skinheada, kterému na krku visí nápis „RACE TRAITOR“ („zrádce rasy“), přičemž celý „výjev“ lemuje nápis ironizující zkratku SHARP, vysvětlenou zde jako „Scum Hanges After Racist Prevail“ („Odpad pověšený po vítězství rasistů“) (Patriot 1993).

KKK je i častým tématem písní ultrapravicových skinheadských skupin. Zpívaly o něm např. hodonínská skupina Agrese 95 v písni K.K.K. („...Rytíři nocí bílí/Ku Klux Klan/jedou na koních k cíli...“) (Blood & Honour Division Bohemia 1996b), pražská skupina

Vlajka v písni „Pod vlajkou klanu“ („...neviditelná říše rytířů Ku Klux Klanu/bojuje za rasu a národ/bratře zvol si tu správnou stranu/boj pod vlajkou Ku Klux Klanu...“) (Vlajka 1995), plzeňský Conflict 88 v písni „Klan“ („Ku Klux Klan/zničí negra navždy..“) (Blood & Honour Division Bohemia 1997b), pražský Útok v písni „K.K.K.“ („Ku Klux Klan/bílý muž a bílá žena/do boje jdou bez zábran“) (Útok 1997) atd. KKK je i motivem různých doplňků oblečení ultrapravicových skinheads (triček, nášivek apod.), v této subkultuře jsou používány i číselné symboly a pozdravy KKK. Několikrát byl zapálen i tzv. „Fire Cross“, mj. přesně rok po vraždě súdánského studenta na Strahovských kolejích v Praze.

1.2. Činnost Ku Klux Klanu v České republice

KKK se stal nejenom častým tématem článků v zinech a textech písní, ale inspiroval české pravicové extremisty i při zakládání militantních organizací. Již koncem roku 1990 požádala ministerstvo vnitra o registraci organizace pod názvem „Neviditelná říše rytířů KKK“, avšak žádost jim byla zamítnuta. (Dokumentační středisko pro lidská práva 1996: IV). Podle údajů potvrzených pouze z jednoho zdroje se jednalo o tři osoby staršího věku z jednoho moravského města, které navázaly písemný styk s frakcí KKK v USA. Následně jim byly poštou zaslány kápě i propagační a instruktážní materiály. Tato skupina poté dokonce údajně zapálila „ohnivé kříže“ před rómskými obydlími. Bezpečnostní složky prý našly u těchto osob i kápě KKK, avšak tyto se je snažily přesvědčit, že jde o mikulášské masky. Zmíněná skupinka brzy zanechala činnosti.

V březnu 1991 vznikla v Praze neregistrovaná skinheadská organizace nazvaná „Bedford“ (podle prvního Velkého čaroděje KKK). Působila nejdříve v Praze 9, poté se rozšířila na celou Prahu a v Berouně vznikla i její sesterská organizace pod názvem „Forrest“ (další část jména Nathana Bedforda Forresta). Bedford a později i Forrest vydávaly časopis „Prosecký list“. Na obálce sedmého čísla z roku 1992 byl keltský kříž, doplněný o nápis „Nic než národ“. Převážnou část obsahu tvořily informace, varující před „židovským nebezpečím“. Na jedné straně byla fotografie muže ve skinheadském oblečení a s černou kuklou na hlavě, který v ruce držel pistoli. Nad ním byl nápis „Pocítíš hněv bílých mas“. V některých materiálech organizací monitorujících pravicově extremistickou scénu se uvádělo, že Bedford byl tvořen kališnickými skinheady, z nichž později v roce 1994 vzniklo občanské sdružení Vlastenecká Liga (Hnutí občanské solidarity a tolerance 1994: 1). Členové Vlastenecké ligy ovšem tato tvrzení rozhodně odmítají. Avšak anarchistické časopisy Autonomie a A-Kontra otiskly v roce 1994 rozhovor s předsedou Vlastenecké ligy Luděkem Martinovským, který zde

uvedl, že dřívějšími názvy Ligy byly „Bedford“, „Česká národní fronta“ a „Liga Čechů“ a dále konstatoval: „Naše organizace byla založena 1.3.1991 pod jménem „Bedford“, kde se sdružovali čeští fašisté. Díky zvyšování intelektuálního potenciálu v řadách organizace jsme se dopracovali k vyššímu stupni organizace a vyjasnili si cíle. To už byla „Česká národní fronta“.

Nejvýznamnějším projevem přímého působení Ku Klux Klanu v České republice byla v polovině devadesátých let činnost pobočky organizace Templar Knights of Ku Klux Klan (TKKKK). Část českých militantních skinheadů patrně získala ze západní Evropy informace o této organizaci a navázala kontakt s jejími členy. Vyvrcholením bylo založení českého „Realmu“, které proběhlo pravděpodobně v roce 1993. Za celou dobu existence tvořilo TKKKK pouze několik jednotlivců z řad ultrapravicových skinheads, a to především ve dvou městech – v Brně a v Novém Jičíně. Z Brna pocházel i Velký drak Království Česká republika – tohoto poněkud paradoxního titulu užíval ve svých nařízeních (Templářští rytíři Ku Klux Klanu 1994-95?d). V Novém Jičíně se TKKKK sjednotili kolem distribuční firmy ultrapravicových materiálů White Rock Music, provozované jedním z místních skinů. Ten vydával i ziny White Warriors, White Rock Music a Awake! V zinu White Warriors No 5. (na jehož obálce je znázorněn klansman držící vlajku Konfederace, za nímž je „Fire Cross“) asi z roku 1993, již směřoval jeden z tradičních pozdravů JD Adlerovi na Floridu (White Rock Music 1993-94?b: 1) V zinu však již byly podrobné informace i o dalších amerických neonacistických seskupeních, konkrétně o „The SS Action Group“, „International Aryan Movement – Aryan Action Line“ a „White Aryan Resistance“. TKKKK byla věnována i jedna stránka v neonacistickém zinu Awake! (White Rock Music 1993-94?b: 8), kde byly jinak mj. uveřejněny oslavný článek na Rudolfa Hesle, seznam spisovatelů židovského původu a na titulní straně fotografie Adolfa Hitlera při projevu s nápisem „We speak the truth“ („mluvíme pravdu“). Další číslo White Warriors No. 6 vyšlo již pod hlavičkou TKKKK. Na obalu byl opět znázorněn klansman, tentokrát se samopalem v ruce. Zine začínal nacistickými hesly jako „Ein Volk, ein Reich, ein Führer!“, obsahoval mj. rozhovor s francouzským ultrapravicovým aktivistou jménem Michel-Roch Faci (který údajně bojoval na chorvatské straně v průběhu války na území bývalé Jugoslávie), článek zpochybňující holocaust i program „11 bodů nacionálního socialismu“, vypracovaný Ligou árijského odporu. Na závěr zde bylo uvedeno: „Templářští rytíři Ku Klux Klanu a náš tisk White Warriors sledují politickou nacionálně socialistickou doktrínu a publikují politické názory a články. Existujeme pro podporu a službu nacionálnímu socialismu. Věříme, že jedině nacionální socialismus je myšlenka pro budoucnost bílé árijské rasy a našich bílých dětí. Jsme

templářští rytíři z České republiky a bratři našich přátel z Ku Klux Klanu. Jsme Klansmani, protože chceme pomoci hájit, bránit a povýšit bílou árijskou rasu!“ (Templářští rytíři Ku Klux Klanu 1994-95?a). Paradoxně však v rozkazu českého Velkého draka (rozkaz však byl zjevně velmi nedokonale přeložen z angličtiny) bylo uvedeno, že musí „být ukončeno veřejné propagování Klanu jako nacionálně socialistické organizace nebo organizace podobného typu. Musíme brát v potaz Bratry, kteří v ideje Národního Socialismu nevěří a rovněž tím zmateme řady nepřátel“ (Templářští rytíři Ku Klux Klanu 1994-95?d). V dalším časopise, vydávaném českou pobočkou TKKKK, který se jmenoval Thunderbolt, se mj. uvádělo, že heslem členů této organizace je: „Kniha a zbraň = správný Klansman“. V zinu bylo obsaženo i varování a výzva k zabití jednoho z amerických „zrádců klanu“ – D. Bruna, který údajně udal některé adresy členů KKK a dalších organizací „Anti Defamation League“ (lize proti pomluvám). Problémy domácí scény byly řešeny v článku „Liga Kalichu“, zaměřeném proti kališnické Vlastenecké lize. Za „zrádce rasy“ byla označena modelka Claudia Schiffer kvůli svému sňatku s „židem Copperfieldem“. Radost vyjádřili čeští klansmeni nad úmrtím spisovatele Ladislava Fuchse, o kterém mj. uvedli: „Konečně nastal čas, kdy bude v pekle trpět za své napáchané lži a ukrutnosti s jakými líčil bílý árijský národ“ (Templářští rytíři Ku Klux Klanu 1994-95?b: 25). Organizace vydávala i interní Newsletters. Na kloreru byly řešeny mj. otázky, kdo zajistí kalich, dýku, meč či obřadní víno na Rally, jak zbavit problematické členy občanství v neviditelné říši, zda provozovat výdělečnou činnost výrobou a prodejem potištěných tužek a zapalovačů apod. (Templářští rytíři Ku Klux Klanu 1994-95?c). Přijímání nových členů a jejich uvádění do důstojnického stavu probíhalo rovněž podle tradičních rituálů Klanu. Činnost TKKKK v ČR trvala zhruba dva až tři roky. Od poloviny devadesátých let nejsou potvrzeny aktivity této ani dalších frakcí Klanu v ČR, což ovšem neznamená, že by byly zcela vyloučeny. Česká pobočka i americké centrum TKKKK byly propagovány i na Slovensku v zinu Gardista (Gardista 1993: 7-8). V této zemi však ve stejném období působila organizace „Klan Slovenských Rytierov“, která sama sebe vnímala jako pobočku KKK (není však známo jaké frakce) (Edelweiss 1994: 2, 5-6).

Podle nepotvrzených údajů se ve druhé polovině devadesátých let v rámci americké komunity v Praze, která je jinak známá zastáváním „levicově-liberálních“ názorů, měl vyskytovat i přinejmenším jeden člen KKK z USA. Prý vstoupil i do kontaktu s pražskou ultrapravicovou skinheadskou scénou, pravděpodobně však pouze krátce a bez výraznějšího vlivu.

TKKKK přitom nebyli jedinou pobočkou americké ultrapravicové organizace či transnacionální organizace z USA, která působila po roce 1989 na českém území. Mnohem

většího významu dosáhla v rámci ultrapravicové scény činnost Bohemia Hammer Skins (BHS). Hammer Skins vznikli jako elitní organizace rasistických skinheads v USA v roce 1988 v Dallasu. Postupně začaly jejich pobočky působit v řadě zemí světa, včetně České republiky (zde se konstituovali v roce 1993). BHS se stala zhruba v letech 1993-1996 dominantní organizací v rámci militantní skinheadské scény. Pořádala většinu koncertů a pod její hlavičkou vycházelo několik zinů. Zhruba od roku 1997 však přepouštěla pozici obdobné organizaci s původně „britskými kořeny“ - Blood & Honour Division Bohemia. BHS postupně utlumili činnost a jejich členská základna a organizační struktura se zřejmě zcela rozpadly.

Několik jednotlivců se v polovině devadesátých let (patrně nezávisle na sobě) pokusilo v ČR založit bez výraznějších dopadů pobočku americké militantní organizace White Aryan Resistance (WAR – Bílý árijský odpor), není však zcela jasné, zda po kontaktu a se souhlasem amerického ústředí. V materiálech BHS byly nabízeny i materiály WAR. Jeden z pokusů o českou frakci této organizace byl veden spíše „obchodními“ zájmy zakladatele, který zřídil na WAR v Brně i vlastní P.O. BOX. Jako pobočku ženské ultrapravicové organizace Women of Aryan Unity (WAU), rovněž původem z USA, zřejmě pojímaly svoji organizaci i tzv. Árijské sestry, které založilo několik mladých žen ze skinheadské scény kolem roku 1996 rovněž v Brně. Občanské sdružení Národní aliance, které vzniklo v roce 1998 a v roce 2000 bylo ministrem vnitra rozpuštěno, dílčím způsobem využívalo symboliku americké neonacistické organizace National Alliance. Je zajímavé, že i jeden z prvních pokusů o vytvoření militantní rómské organizace na obranu proti skinheadskému útoku byl inspirován z USA, když ve Znojmě pojmenovalo několik mladých Rómů koncem devadesátých let svoji skupinu podle organizace amerických Afroameričanů „Black Panthers“.

KKK dílčím způsobem ovlivnil ideovou i organizační podobu české militantní ultrapravice po roce 1989. Většího významu než přímá činnost pobočky TKKKK s minimálním počtem členů, která díky důslednému dodržování rituálů nabývala mnohdy až komických rysů (čímž samozřejmě nelze snižovat nebezpečnost extremistického, rasistického a neonacistického vyznění jejich ideologie), dosáhlo vyznávání „kultu“ KKK bez vazby na organizační strukturu této organizace. KKK platí v militantní ultrapravici za uznáníhodný zdroj ideové i strategické inspirace. V tomto směru nelze do budoucna vyloučit další založení poboček některé z frakcí KKK v ČR. Nepůjde však o dominantní proud českého pravicového extremismu, ale spíše o malé konspirativní skupinky, které se však mohou uchýlovat i k násilné činnosti.

1.3. Historické prameny českého politického nacionalismu

Prvním politickým představitelem českého národního programu byla po přelomovém roce 1848 v Habsburské monarchii Národní strana, která se do oficiální podoby zformovala v roce 1860. Později se rozdělila na Národní stranu svobodomyslnou (též označována jako mladočeská) a staročechy. Národní strana tehdy však nebyla nazírána jako extremistická, za tu tehdy byla obecně považována levicová sociálně-demokratická strana (snahy o revoluční převzetí moci). Na konci 19. století se rozštěpila jednotná národní scéna, reprezentována zejména mladočechy, na drobnější subjekty. Jeden z těchto subjektů, Strana státoprávně-radikální, byla kvůli svému vyhraněnému nacionalismu, antisocialismu a v mnoha případech také antisemitismu považována již za extremistickou. Za krajně nacionalistickou stranu můžeme v jistých časech považovat konzervativní staročechy, z jejichž prostředí vystoupili také někteří fašisté (např. František Mareš).

V meziválečném období se extrémně nacionalistická uskupení objevovala jako krajní křídla uvnitř stran politického mainstreamu. V roce 1922 uvnitř Kramářovy Národní demokracie působili tzv. červenobílí (akademické hnutí mládeže) a Národní hnutí (V. Dyk, S. Nikolau). Obě tyto skupiny byly úzce navázány na fašistické hnutí v Itálii, načež byly v roce 1923 z Národní demokracie vyloučeny. V roce 1926 vznikla Národní obec fašistická (NOF) integrací již zmíněných červenobílých, Národního hnutí, Fašistů a Nezávislé jednoty československých legionářů, z jejichž řad vzešel také vůdce NOF Radola Gajda. I přes nevalné úspěchy NOF ve volbách si někteří její členové zajišťovali účast v politickém dění prostřednictvím vedlejšího členství v jiných stranách politického mainstreamu. Popřít neschopnost kooperace českých pravicových extrémistů se snažila iniciativa Národní fronty, v níž se spojilo 10 organizací. Ovšem po roztržce ve vedení mezi R. Gajdou a F. Marešem se náhle nacionalistická scéna opět rozdrobila.

Nejvýraznější prvorepublikovou extrémně pravicovou organizací byla Vlajka (F. Mareš, V. Dyk). V roce 1928 se odštěpila z NOF, od které se lišila snad jen vypjatějším antisemitismem. Před obdobím tzv. druhé republiky vzniklo Národní sjednocení (NSj.), kde působily vedle Národní demokracie (Kramář) a Národní ligy (Stříbrný) také část Národní fronty (F. Mareš), konzervativní křídlo lidové strany (B. Stašek) a agrární strana (R. Beran). I přes toto vydatné posílení se domácí extrémně pravicová scéna nedokázala vklínit mezi elitní politický mainstream.

Po vzniku druhé republiky však dochází k „zjednodušení českého stranického systému na pouhé dva subjekty – vládní Stranu národní jednoty (agrárníci, lidovci, NSj. a NOF) a

formálně opoziční Národní stranu práce. Mimo struktury vládní strany zůstala Vlajka (přeměněna v kolaborantskou teroristickou organizaci pod Rysovým vedením) a fašistická Akce národní obrody (ultraradikální akademici) Beranova totalitářská vláda však neměla dlouhého trvání, protože po vyhlášení protektorátu „Böhmen und Mähren“ si aktivní Gajdovi fašisté vyhlásili patronát nad Českým národním výborem. Ten však německá strana nehodlala akceptovat, protože české fašisty považovala za neschopné (dlouhodobá nízká podpora domácí veřejnosti). Přes toto vše však nacistická okupace fakticky zabránila plné fašizaci Českých zemí z vlastních programových zdrojů.

1.4. Počátky a podoby současného českého extremistického hnutí

Na konci osmdesátých let se na našem území po dlouhé době objevily skupiny vzdorující komunismu, které se zaštiťovaly ultranacionalistickými názory. Byli jimi Totenkopf v Brně a Wehrwolf v severních Čechách. Členy těchto seskupení byli většinou radikální odpůrci komunismu, kteří fašismus a nacismus chápali jako vyhraněný směr bojující proti komunismu. Dalšími „vyznavači“ byla tehdejší nonkonformní mládež – punks. Svastiku chápali jako výraz vzdoru a odporu proti režimu, který je omezoval. Nešlo tedy o politický směr, ale způsob vyjádření nesouhlasu.

Po pádu komunistického režimu se na našem území nadobro uvolnila vlna nacionalistického smýšlení. Do té doby nevídaných rozměrů nabrala subkultura skinheads, odvíjející se zejména od hudební scény. Největší česká skinheadská kapela Orlík přišla s nacionalistickou a rasistickou tematikou, kterou oslovila početné řady mladých posluchačů. Například v písni „Čech“ Daniel Landa zpíval: „Jsi Čech, Čech, Čech, tak si toho važ, jsi Čech, Čech, Čech, narovnat se snaž, jsi Čech, Čech, Čech, Čechům dělej čest, přeskoč, přelez, ale nepodlez!“ (Orlík: 1990), anebo v „hymně“ kališníků „My proti nám“: „Budem bránit naši zem, proti kříži kalichem! Bok po boku svorně jdeme, proti světu, proti všem!“ (Orlík:1990). Vedle těchto dnes již zlidovělých vlasteneckých písní však tehdejší Československo obletěly také závadnější songy z druhého alba „Demise“, které obsahovalo evidentně rasistické písně např.: „Bílá liga“ či „Praděda“. Tato kultovní kapela začátku devadesátých let vytvořila pevnou půdu pro hnutí skinheads, které je obecně považováno za nejvýraznějšího nositele prvků nacionalismu z naší soudobé společnosti.

V poslední době se objevuje v některých sdělovacích prostředcích tvrzení, že nacionalismus je již pouze přežitek. Do obecného podvědomí se dokonce vžila asociace

nacionalismu s extremismem. Bezbřehá víra v rovnici globalizovaný a multikulturní se rovná bezkonfliktní, ideální svět, se zdá jako hluboký iluzionismus.

Budeme-li se držet pragmatických zásad, tak je jisté, že protipólem vůči globalismu je nacionalismus. Pakliže historie ukázala, že demokracie přinesla lidem lepší život než absolutistické a totalitní režimy, tak z této zkušenosti logicky ústí odpor ke všemu protidemokratickému a lze je považovat i za extremistické. O plně globalizovaném světě však v historických análech nenalezneme žádné zmínky.

Výrazným problémem je vymezení extremismu do předem jasně definovaných mantinelů. Extremismus jako pojem se začal užívat až ve druhé polovině 20. století, jakožto zformování negativního názoru na předešlé fašistické, nacistické a komunistické systémy. Do dneška se nepodařilo vyjádřit tento fenomén jednou, obecně akceptovatelnou formulí. Pokud by se jednalo o problém právní, tak by byla nutnost jej jednoznačně vymežit, ale jedná se o termín ryze politologický. Jak vidno, tak pravicový extremismus neznačí pouze krajní, vypjaté, neslušné a amorální chování (jak bývá často definován), ale je třeba čitelnějšího a konkrétnějšího vymezení.

Nacionalismus

Poté, co jej do svého názvu zanesla Hitlerova strana (nacionální socialisté), se jedná o pojem v očích soudobé společnosti velice zdiskreditovaný. Laická společnost mnohdy není schopna určit zásadnější rozdíly mezi znakově velmi podobnými nacionalismem a nacismem. Nacionalismus lze nejvýstižněji postřehnout v politickém prostředí, kde se nacionalisté aktivně pokouší vytvořit co nejakceptovatelnější podmínky pro svůj národ. Velice blízkým termínem je vlastenectví, které obšírně vyjadřuje úzkou citovou vazbu jedince ke svému národu. Distinkce mezi nacionalismem a vlastenectvím je velmi úzká. Samotní vlastenci (demokratičtí) se povětšinou sami veřejně za nacionalisty neoznačují, protože si jsou vědomi obecně vžitého dogmatu ohledně negativních předsudků vůči nacionalismu. Uvnitř radikálnějších skupin je v současnosti daleko frekventovanějším termínem národovectví (užívají jej zejména neofašisté po vzoru českých prvorepublikových fašistů).

Nacionalismus vychází z požadavku prioritně zohledňovat národ respektive charakterizuje jednotlivce nejprve jako příslušníka národa a až poté dle vedlejších aspektů (např. náboženství). Je nutno též zdůraznit, že definice národa není univerzální a ve společnosti existují odlišné požadavky na kritéria, dle nichž se národ vymezuje.

Nacionalismus můžeme dělit na vzájemně se nevylučující etnický (příp. kulturní), územní (patriotismus) nebo ekonomický (v současnosti rozšířen u některých krajně pravicových stran v západní Evropě, které svůj program staví na antipatii vůči imigrantům z hlediska blahobytu domácího obyvatelstva – např. rakouská FPÖ). Etnocentrismus se stal po hrůzách II. světové války (holocaust) po dlouhou dobu obecně neakceptovatelným požadavkem. Patriotismem dnes označujeme především regionální vlastenectví, ale i zde se objevují antipatie k zneváženému označení „nacionalisté“. Ochrana domácího hospodářství před vnějšími vlivy (prostřednictvím cel, ochranných kvót a dotací) je nynějším nejčastějším nacionálním jevem (tzv. ekonomický nacionalismus) u nás i ve světě. Vládám jde o poskytnutí blahobytu svým občanům, protože při uspokojení jejich potřeb téměř nedochází k nežádaným společenským excesům (ohrožující stabilitu vlády).

Obecná formulace nacionalismu se zdá být překotným problémem. Politolog M. Strmiska jej částečně eliminoval definicí nacionalismu jako: „Identitární mobilizace národního (etnicko-teritoriálního) společenství“ (Strmiska 1999).

Jako nejupřímnější formu nacionalismu můžeme zmínit např. pozitivní nacionalismus (vlastenectví), jehož „nejzasloužilejšími“ představiteli jsou Československá obec legionářská (ČSOL), původní Sokol, ale i některá konzervativně nacionalistická uskupení (kapitola 2.4). Samozřejmě i nacionalismus je postižen různými druhy deviací. Nacionální šovinismus (rovněž známý jako ultranacionalismus, extrémní nacionalismus) je povyšováním vlastního národa nad cizí a často bývá dotáhnut až do fašistické podoby. Šovinisté svůj postoj obhajují jako čistě iracionální záležitost (citovost, přirozenost).

Různých pojetí nacionalismu si budeme blíže všímat u zkoumaných nacionalisticky směřovaných hnutí v dalších částech práce.

Fašismus

Fašismus je, na rozdíl od nacionalismu, ideologický směr, který podává ucelená politická stanoviska k široké problematice (politické zřízení, hospodářství, sociální otázky atd.). Jeho součástí jsou extrémní nacionalismus, ultrakonzervatismus, sociální darwinismus a korporativismus. Sociální darwinismus je učení o nerovnosti lidských ras, z čehož pramení různé rasové teorie. Vyvrátil monofyletickou tezi (výklad původu lidstva z jednoho páru) biblické antropologie a potvrdil polyfyletickou teorii (soudobé rasy jsou odlišnými druhy). Přežívají pouze ti, kteří jsou svými individuálními dispozicemi na tom nejlépe (tzv. přírodní výběr). Dle darwinistů rase nelze uniknout. Artur de Gobineau v polovině 19. stol. ve svém

spisu „Esej o nerovnosti lidských ras“ hierarchizoval rasy a stal se jedním z nejvlivnějších teoretiků moderního rasismu.

Korporativismus (stavovské zřízení) je vedle nacionalismu základním požadavkem fašismu. Je to systém založený na požadavku, aby se vládě namísto politických stran (parametr) podílely různé instituce a sdružení. Nejčastěji jde o profesní a zaměstnavatelské svazky (odtud italské fasci), kterým je státem garantován výhodný monopol na vyhrazené části společenského prostoru.

Fašisté zastávají autoritativismus a nepřijímají legislativní normy ochraňující demokracii. Největší zhoubu pro ně představuje liberalismus, jenž se ve své klasické podobě v dějinách vzepřel absolutismu. Fašisté o sobě tvrdí, že představují třetí možnou cestu mezi kapitalismem a komunismem – národní revoluci.

Nacismus a neonacismus

Jedná se o totalitní ideologii založenou na volném propojení etnického šovinismu a nemarxisticky definovaném socialismu – tzn. Sociálně spravedlivá národní společnost místo třídní společnosti. Za hlavního činitele historického pokroku považuje konflikt mezi vyšší a nižší rasou a nadřazenost árijské rasy. Nacismus vznikl po 1. světové válce v Německu a byl důsledkem mj. frustrace Němců z prohrané války a pocitu vzdoru proti reparacím, které zatěžovaly německou ekonomiku. Byl výhradní doménou Němců jako nejzrůdněji aplikovaná „větev“ fašismu. Nacismus se opíral o voluntarismus, sociální darwinismus a pangermanismus. Adolf Hitler národní socialismus důkladně rozebral v knize „Mein Kampf“. V českých zemích se nacistické stranictví objevilo ve třicátých letech prostřednictvím Sudetoněmecké strany Konráda Henleina.

Neonacismus navazuje na původní německý nacismus zejména v rasismu, antisemitismu a ultranacionalismu. Tentokrát se ovšem nejedná o globální celosvětové hnutí a tak bylo nutno abstrahovat původní pangermánské rysy a najít společný přídomek. Tím se stala příslušnost k árijské rase, za kterou jsou považováni všichni lidé bílé barvy pleti mimo Židy. Neonacisté účelově šíří historický revizionismus, skrze nějž popírají existenci koncentračních táborů či plynových komor a zpochybňují údaje o šesti milionech židovských obětí. Stejně často jako soudobí neofašisté jsou nepřátelští vůči všem formám demokratického zřízení svou rétorikou, i svými činy často překračují dnešní legislativní normy.

2. Rozdělení českých nacionalistických skupin

2.1. Historie hnutí skinheads

Hnutí SKINHEADS se objevilo ve vyspělých evropských státech počátkem 80. let. Jeho kořeny však sahají ještě nejméně o 10 let zpět. Koncem 60. let se spojily dva anglické gangy mladistvých, z nichž jeden byl černý. Vzhledem k tomu, že příslušníci nového gangu nosili pevné boty „martensky“, byli dlouhou dobu nazýváni „boot boys“. Martensky byly součástí pracovního oděvu černých imigrantů z Karibské oblasti, který se postupně stal i uniformou hnutí. Tito „protoskinheads“, tehdy zcela nevýznamní však rasismus nevyznávali. Sestávali převážně z mladých chlapců dělnického původu, jejichž zájmy byly velmi prosté. Šlo o pití alkoholu, hlavně piva, z něhož se postupně stal kultovní nápoj, vyseďování v hospůdkách a rockových klubech, rvačky a návštěvy fotbalových zápasů. Byli velmi tvrdí a společensky nepřizpůsobiví. Oblíbenou četbou byly ultralevicové, populární publikace (např. britský časopis Dělnická výzva). Většinou opovrhovali vzděláním, nesnášeli studenty, nenáviděli hippies a narkomany, vyžívali se ve rvačkách a provokacích na veřejnosti. K radikalizaci hnutí došlo počátkem 80. let, v době vlny nezaměstnanosti. V té době vznikl také jejich typický znak – vyholená hlava. U mnoha skinheads postupně došlo k odklonu od původních ideálů, k čemuž přispělo významnou měrou to, že hnutí infiltrovali členové ultrapravicové organizace Národní fronta. To postupně vedlo ke vzniku ideologie White power (bílá síla), která se otevřeně hlásila k nacionálnímu socialismu. Uvedené heslo se postupně stalo typické pro skupiny neonacistického typu, jako zástupné heslo rasové války, očisty evropských zemí od jiných ras, přistěhovalců, cizinců.

Do České republiky expandovalo hnutí Skinheads přibližně v roce 1986, a i když v ČR působí i silná složka nenacistických skinheads (kališníci, SHARP, politici), tak v přepočtu obyvatel drží ČR, co se týče skinheads jasně světový primát. Příčin je hned několik, jednak již zmíněná činnost elitních hudebních formací (Orlík, Braník, případně Tři sestry), které oslovily nezanedbatelnou část tehdejší mládeže, ale i sousedící Německo – evropská základna neonacistických skinheads či dlouhodobé domácí antipatie k romské komunitě a nakonec neexistence „vlivnějšího“ politického subjektu nacionálního charakteru. Při hlubším pohledu lze najít také příčinnost sociální a historickou. Velmi početně jsou totiž skinheadi zastoupeni v chudších regionech s vysokou romskou koncentrací (Ostravsko a Severozápadní Čechy) a generační blízkost názorů je blízká na území Brněnska, kde za první republiky působily velice aktivně fašistické složky. Vládní zpráva o extremismu z roku 2001 se mj. zmiňuje o 1100

skinheadech v brněnském regionu (po Praze nejvíce v ČR), avšak nelze opomenout, že se jedná o dvoumilionový region (Ministerstvo vnitra 2001).

Jelikož neexistuje žádná obecně uznávaná formule rozdělení nacionalistických subjektů, rozhodl jsem se vycházet zejména z radikalizace a míry nacionalismu jednotlivých subjektů (proto se mnohdy uvnitř jednotlivých oddělení setkají dle obecnějších norem nesourodé a vzájemně znesvářené skupiny). Vytvořil jsem škálu organizací seřazenou od nejméně radikálních, znávajících demokratické principy, potažmo registrované u ministerstva vnitra, až po naprosto dogmatické, autoritativní, ilegální neonacisticky orientované skupiny. Následné rozdělení bude sloužit spíše orientačně a nelze jej tedy brát jako jednoznačně závazné.

2.2. Konzervativní nacionalismus

První oddělení konzervativního nacionalismu obsahuje povětšinou tyto atributy: český nacionalismus, podpora demokratického systému i kapitalismu, odpor k totalitním ideologiím (komunismus, fašismus, nacismus), kritika liberalismu, protiněmecké postoje, odmítání kosmopolitismu, globalizace a částečně multikulturalismu. Co se týče rasistických předsudků těchto skupin, tak jejich váhu lze v relaci oproti dalším oddělením téměř minimalizovat. Ačkoliv i v těchto subjektech mohou působit jedinci mající rasistické tendence, tak ale oficiální ideologie těchto skupin nejsou nijak zvláště s rasovou teorií spjaty. Výraznější nevoli těchto skupin můžeme pozorovat pouze při zvýhodňování jiných etnických skupin a státních příslušníků před původním obyvatelstvem. Aplikace pozitivní rasové diskriminace tedy může evokovat u těchto skupin xenofobní postoje, které ve své krajnosti mohou gradovat až k zmiňovanému jevu rasismu.

Vlastenecká liga (VL)

Do prvního oddělení patří asi nejtransparentnější vlastenecká organizace u nás, občanské sdružení Vlastenecká liga (VL). Bylo založeno 19.11.1993 skupinou pražských kališníků a ihned v prvopočátcích ji aktivně mediálně podporoval její čestný člen Daniel Landa. Příčinou vzniku byla snaha o oddělení kališníků od neustále se radikalizujících a fašizujících skinheads. Na první veřejné akci této organizace v Přerově (uskutečnila se paralelně s proslulým koncertem „U zábranských“) se sešly asi tři stovky kališníků, kteří se chtěli jasně distancovat od „hajlujících skinheads“. Ve svých začátcích trpěla VL poněkud zmatenými projevy svých sympatizantů, kteří mnohdy také neskrývaně proklamovali rasismus. Ve svém vývoji se však postupně od těchto svých „příznivců“ oprostila a v čele

s Luděkem Martinovským a Miroslavem Houškou se vyprojektovala v silnou tradiční vlasteneckou organizaci. Do konce devadesátých let bylo toto sdružení velmi medializované (přes 500 výstupů v médiích) a to jak kvůli své „shromažďovací“ aktivitě, tak díky svým konfliktům s neonacisty (zejména krvavý konflikt s Bohemia Hammer Skins v Uherském Brodě) a posléze i osobou Daniela Landy. V roce 1994 bylo toto sdružení zařazeno ve zprávě HOST vypracované pro ministerstvo vnitra mezi fašistické organizace, načež se předsednictvo VL soudně ohradilo. Proběhl soudní spor, který nakonec VL v roce 1998 definitivně vyhrála a HOST (před soudem obhajován P. Rychetským) se jí měl za toto nesprávné zařazení omluvit. Vlastenecká liga v dnešním hávu představuje člensky stabilizovanou, uzavřenou organizaci, kde se angažuje necelá stovka členů průměrného věku kolem pětadvaceti let. Své aktivity přesměrovala od veřejných shromáždění na kulturní a sportovní činnost. Jako příčinu své pasivity na veřejném poli uvádí neobjektivní informovanost ze strany médií a diletantismus státních orgánů, což potvrdila prohlášením z roku 1999 „VL protestuje proti hlouposti“, v níž se také uvádí: „S fašistickými, rasistickými a skinheadskými organizacemi jsme v přímém nepřátelství a to za viditelného nezájmu státních orgánů, které nechtějí vidět, že jsme nuceni vlastní silou si hájit nejzákladnější lidská práva!“ (Vlastenecká liga 1999).

Názorově se ztotožňuje s konzervativní pravicí, naopak jako své hlavní ideologické nepřátele spatřuje komunismus a fašismus ve všech formách. Za své vzory považuje účastníky všech tří odbojů, Mistra Jana Husa a T.G. Masaryka jako symbol demokracie a národní identity. VL se během svého vývoje postupně distancovala od hnutí skinheads a ve svém vývoji se postupně vymezila do výhradně demokratických pozic. Ve znaku má svatováclavskou korunu a jako základní hesla užívá „Čistý štít!“ a „Rovnost rovným!“

Bratrsko-vlastenecké hnutí (BVH) a Národně vlastenecký svaz (NVS)

Další kališnickou organizací je Národně vlastenecký svaz (NVS), který však stojí ve stínu již zmíněné Vlastenecké ligy. Vznikl v roce 1997 jako nástupce Bratrsko-vlasteneckého hnutí (BVH), jehož útočištěm bylo zejména Plzeňsko. U zrodu jak BVH tak NVS stál pozdější předseda plzeňské MO Vlastenecké ligy Jan Šneberk. BVH působilo zejména v letech 1995-96 a nutno říci velmi aktivně, krom jiného vydávalo také vlastní ziny „Slovan“ a „Česká krev“. Většina tehdejšího BVH původně čítajícího kolem čtyř desítek příslušníků se však integrovala do Vlastenecké ligy vzhledem k téměř totožnému zaměření. NVS má svá

dnešní působiště zejména v Holešově, Karvině a Plzni a jeho členská základna čítá pouze asi dvě desítky lidí. Základní ideologií této organizace stejně jako jejího předchůdce BVH je husitství. Oficiální pozdrav členů NVS je „Čistý štít!“, který stejně jako u VL má poukazovat na neposkvrněnost svědomí. Tato organizace se však nejeví jako příliš perspektivní a je pravděpodobná její brzká integrace do Vlastenecké ligy.

Národní front castistů (NFC)

Do „škatulky“ konzervativního nacionalismu se zřejmě hodí i Národní front castistů (NFC). Ačkoliv v roce 2001 ukončil svoji činnost i on je velice mediálně spekulovanou organizací a jistě stojí za zmínku. Jeho ideologie spočívala v ultrakonzervativním pojetí našeho národa jako národa slovanského. Výraz „castisté“ pochází z latiny (castis omnia casta – čistému vše čisté) (NFC: 2000). Působiště měl v blízkém okolí Prahy, jeho členská základna byla nevýrazná. Známy byl konflikt hlavní postavy NFC Jaroslava Janovce s levicovými radikály, který se musel řešit soudní cestou. Castisté vystupovali též proti neonacistům, i když paradoxně z jejich řad vzešel pozdější „vrcholný“ představitel neonacistů Vladimír Skoupý. Vydávali časopis „Národní boj“ a prosluli svými rozsáhlými plakátovacími akcemi.

Národní strana (NS)

Posledním výraznějším představitelem konzervativního nacionalismu u nás by mohla být Národní strana (NS). Její vznik však v této době je přinejmenším nejistý, protože již třikrát byla zamítnuta její žádost o registraci, údajně kvůli legislativním nedostatkům ve stanovách předložených jejím přípravným výborem. Poslední zamítnutí ministerstva vnitra znělo v tom smyslu, že nelze zaregistrovat dvě strany s totožným názvem. Toto zamítnutí však ministerstvo vnitra považuje jako definitivní, načež se však přípravný výbor Národní strany snaží apelovat na poslance jak českého, tak evropského parlamentu, a proto lze nadále vnímat tuto záležitost jako otevřenou.

Současný přípravný výbor NS je tvořen většinou lidmi rekrutujícími se z řad Národního frontu castistů a Vlastenecké ligy. Tito lidé mají mnohaleté zkušenosti s naší vlasteneckou scénou a i díky své relativní intelektuální výši jsou schopni tyto přednosti efektivně aplikovat na politickém poli. Jako příklad rozsáhlých kontaktů lze uvést bezproblémové nasbírání podpisů pod žádosti o registraci (na každou z již třech podaných

bylo zapotřebí 1000 podpisů). Pokud by se NS přece jen zdařila registrace, je reálná možnost zacelení mezery na naší politické scéně, kterou původně vyplňovalo SPR-RSČ. Dle Pavla Sibřiny, jednoho ze členů přípravného výboru NS, by se však Národní strana měla ubírat ryze demokratickým směrem.

Vlastenecký klub (VK)

V poslední době se začalo prosazovat nové kulturně založené občanské sdružení Vlastenecký klub (VK) a to zejména na Děčínsku a Ostravsku, kde působí i jeho zakladatel Petr Trysčuk. Jeho aktivity míří k návštěvám kulturních památek a obdobně pojatými výlety, tudíž je pochopitelná spolupráce s místními turistickými kroužky. VK též pořádá rozmanité přednášky odborníků určené široké veřejnosti. Ačkoliv cílovou činností tohoto občanského sdružení není politika, přesto některé akce nesou jistý politický nádech – jako např. „Upalme Lenina aneb. Vyžeňme komunistu okultní formou.“

Ostatní

V neposlední řadě bychom neměli opomenout drobné vlastenecké skupiny, které jsou většinou známy pouze ze svých internetových prezentací. Jedná se o drobné organizace jako například Bohemian patriot, Národní alternativa či Vlastenecké hnutí českého lva. Tyto organizace však doplácí jednak na nízký věk a jednak také na nevelký počet svého osazenstva a proto se veřejně téměř neprezentují. Jejich věk je mnohdy příčinou jejich kontroverzních a nevyhraněných názorů a tak u těchto skupin lze pozorovat také rasistické a násilnické tendence, ačkoliv se vyloženě nejedná o fašistické či neonacistické subjekty. Je pravděpodobné, že tyto organizace v bližší budoucnosti z důvodů své pasivity zaniknou.

Mezi nacionalisty lze také zařadit jisté křídlo politické strany Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnosti pro Moravu a Slezsko, které deklarovalo vypjatý moravismus (na vrcholu bylo v počátcích devadesátých let pod vedením Boleslava Bárty). Slovanský výbor a Klub českého pohraničí jsou levicové (panslavistické) organizace, které spolupracují s nacionalisty. Není ale jisté, nakolik jejich nacionální stanoviska mají účelně překrývat jejich levicové aktivity. Tyto subjekty mají svá vrcholná období zřejmě již za sebou, dnes působí vyhaslým dojmem.

2.3. Extrémní nacionalismus

Následující výčet subjektů lze chápat jako extrémní nacionalisty, kterým je blízká idea fašismu ve smyslu korporativního státu. Jedná se o tu část naší nacionalistické scény, která se snaží navenek působit pozitivním dojmem na veřejnost, čehož důsledkem by měl být vznik politické strany, která by mohla nahradit uvolněné místo po SPR-RSČ. Je běžný jev, že se z těchto organizací rekrutují také radikálnější skupiny, ale vedení si snaží zachovat hodnověrnou tvář a rasisticko-fašistických prohlášení se snaží vyvarovat. Co se týče například rómské problematiky, tak ale tato část národně orientovaného spektra má již vyhraněnější postoje oproti konzervativním vlasteneckým organizacím. Právě rómský problém považuje za jeden ze svých prioritních cílů, jehož řešení vidí zejména ve zvýhodňování domácího obyvatelstva. (SPR-RSČ např. navrhovala přísnější legislativní normy pro rómské příslušníky oproti ostatním) a v jiných případech existují dokonce i sympatie k odsunutí této minority z našeho území.

Tato část nacionalistů často nese znaky homofonie, šovinismu, xenofobie, antisemitismu, rasismu, fašismu, odmítají jak socialismus (k němuž přiřazují i neonacismus) tak kapitalismus. Zásadní je protiněmecký postoj. Snaží se o obnovu českých prvorepublikových fašistických stran.

Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ)

V devadesátých letech již existovala významná populistická strana Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ). Tato strana plná kontrastů vedená Miroslavem Sládkem se stala dvakrát po sobě stranou parlamentní (nezanedbatelný volební příspěvek 8,1% voličů), což je již samo o sobě nepřehlédnutelným vysvědčením. Tato strana stejně jako její samotný předseda nesla mnoho kontroverzních znaků. Považovala se za stranu pravicovou, ačkoliv v jejím programu byly požadavky většinou ryze sociální (bezplatné zdravotnictví či školství, minimální daně apod.). Dalšími rozpaky působilo její odvolávání se na Masarykův odkaz, ačkoliv její pojetí demokracie se spíše blížilo jiným osobnostem a stranám tzv. první republiky, nehledě na nedotknutelnost vůdčí pozice jejího předsedy. Republikáni byli též vyhlášenými zastánci společného státu Čechů a Slováků, stejně jako zarytými odpůrci sudetských Němců. Požadovali trest smrti jako nástroj ochrany

proti nejnebezpečnějším kriminálním recidivistům. Republikáni též měli velice negativní vztah k rómskému etniku. Velice známý byl výrok Miroslava Sládka na půdě parlamentu: „Na svých mítincích jsem se také setkal s názory, že největším zločinem cikána je to, že se vůbec narodil“. Na druhou stranu je však třeba zmínit fakt, že odmítal kolektivní vinu Rómů (nevylučoval i existenci tzv. „dobrých Rómů“, ale ve velice malém poměru k „neslušným“). Jeho rasistická rétorika často vrcholila až k jeho tradičnímu heslu: „Bud’ se přizpůsobí nebo pojedou!“ Mezi další elitní osobnosti úzkého vedení SPR-RSČ patřili také tajemník Jan Vík a dlouholetý šéfredaktor Republiky (týdeník SPR-RSČ) a exposlanec Josef Krejsa. V zahraničí měli Republikáni kontakty mimo jiné také s francouzskou Front national (Jean Marie Le Pen) a ruskou Liberálně demokratickou stranou (několikrát zvali na návštěvu V. Žirinovského). Stranický znak nápadně připomínal symbol německé Republikánské strany.

Co se týče národního vyhranění SPR-RSČ, tak Miroslav Sládek jej vykazoval asi takto: „Jsme národ, jsme hrdí na svůj jazyk, jsme hrdí na svoji kulturu, na svoje dějiny a odmítáme snahy o vytvoření jakési jednolité šedivé masy z celé Evropy, která by neměla svoje kořeny, svoji historii, svůj jazyk ani kulturu, ale která by se dala lépe ovládat“ (Sládek 1994: 186). Tímto jasně vymezil i vztah Republikánů k NATO, respektive Evropské unii. Je však otázkou, jak upřímně tyto doslova efektivní vlastenecké postoje Miroslav Sládek myslel, což ví asi pouze on. Skutečností ovšem je, že vybudoval v devadesátých letech početnou parlamentní stranu se silně populistickými, demagogickými a destruktivními rysy. Lidově se to dá říci, že předseda Republikánů proklamoval většinou to, co se mu právě „hodilo do krámku“. V kontextu na nacionální charakter této práce lze jako příklad zmínit jeho vztah ke skinheadům. Ti se v počátcích SPR-RSČ značně angažovali, vrcholem toho bylo shromáždění v červnu 1991 v Praze na Loretánském náměstí, kde se jich sešly stovky. Ovšem jakmile se ze SPR-RSČ stala parlamentní strana, tak se její předseda od této skupiny lidí, která mu byla často prisuzována, pohotově distancoval.

Republikáni Miroslava Sládka (RMS) a Republikáni

Před parlamentními volbami v roce 2002 byla SPR-RSČ svými zaměstnanci dána do konkursu, načež se uskutečnil přesun členské základny do stran s názvem Republikáni Miroslava Sládka (již z názvu se dají předpokládat jisté autoritářské metody uvnitř této strany). Při své předvolební kampani její předseda Miroslav Sládek přidal důraz na tematiku

ohledně národní hrdosti: „Děti v mateřské školce by měly přísahat věrnost vlajce. Měly by zpívat hymnu s rukou na srdci.“ K pokračovatelům SPR-RSČ se hlásí i strana Republikáni s předsedou Janem Vikem a členem předsednictva Josefem Krejsou. Jako své priority prosazují zrušení Senátu, prodloužení mateřských dovolených či zjednodušení daní. Týdeník republika byl „zděděn“ Republikány Miroslava Sládka.

Republikánská mládež (RM)

Ať už byly záměry populistické SPR-RSČ jakékoliv, tak je evidentní, že se kolem ní sdružily v relativně legálním prostředí různé skupiny extrémistů. Poté co se v roce 1998 dostala mimo parlamentní struktury, tak došlo k radikalizaci zejména její „dceřiné“ organizace Republikánská mládež (RM). Toto občanské sdružení vedené Tomášem Kebzou (problémy se zákonem ohledně násilné činnosti extrémistické povahy, aktivista Blood & Honour DB) a Martinem Zbelou, mělo a má široké vazby na české neonacistické skupiny. Je silně protirómsky orientované a velkou část jejich řad tvoří skinheadi, avšak dlužno říct, že si po vzoru SPR-RSČ neustále snaží zachovat alespoň částečně protiněmeckou tvář, což ji znemožňuje zařadit mezi nejradikálnější neonacistické skupiny, mezi něž bývá často zřejmě mylně jako domnělá česká verze „Hitlerjugend“ zařazována. Na činnost SPR-RSČ však nenavazuje již ve všech směrech. Na konci devadesátých let se účastnila společných shromáždění po boku Národní aliance a Vlastenecké fronty. Nadále se také rasisticky prezentuje v týdeníku Republika. V budoucnosti existuje reálná možnost integrace do nějaké strany navazující na tradice některých českých fašistických prvorepublikových stran. Jistá část členské základny sympatizuje či dokonce vstupuje do neonacistických organizací (např. Pravá alternativa). V únoru roku 2002 byla RM na popud MV rozpuštěna kvůli pasáži z vlastních webových stránek, kde se hovoří o tom, co budou prosazovat v politice. Dle MV je prosazování politických zájmů zákonně vyhrazeno pouze politickým stranám a hnutím.

Vlastenecká fronta (VF)

V poslední době patří mezi nejagilnější radikální národovecké organizace u nás Vlastenecká fronta (VF). Její registrace u ministerstva vnitra je datována na rok 1993, kdy měla za předsedu Jiřího Fiedlera, za jehož předsednictví platila za radikální rasistickou skinheadskou organizaci. V počátcích její členové a příznivci obcházelí zákonné normy a ostatně jako celá organizace měli téměř totožné zájmy jako čeští neonacisté. Na začátku

devadesátých let tedy VF působila zejména násilnickým dojmem s nepříliš sofistikovaným vedením. V roce 1997, v období kdy se VF postupně začala vytrácet ze scény, se však ve vedení vystřídal Miroslav Knapovský, jenž jí udal zřetelnější a legislativně akceptovatelnější směr. V této době se VF distancovala od neonacismu a zařadila se mezi nejaktivnější protiněmecky orientované nacionalistické organizace v České republice. V letech 1998 až 2000 uspořádala mnoho veřejných shromáždění, z nichž nejvýznamnější bylo 28.11.1999 setkání na Vítkově, kam se dostavilo asi 700 účastníků, následoval neohlášený pochod Prahou, který po průchodu Žižkovem byla policie nucena ukončit. Ačkoliv VF byla již v této době plně antinacistická tak její akce byly navštěvovány i neonacisty z Národního odporu a Národní aliance, s kterou také kupodivu spolupracovala (i když krátce). VF toto spojení omlouvá tehdejší nezřetelnou orientací těchto dnes již evidentně neonacistických skupin. Stěžejním bodem těchto akcí byl zásadní protest proti vstupu České republiky do struktur NATO a EU.

Dalším předsedou VF se stal podnikový právník Jan Skácel, bývalý tiskový mluvčí strany Národních demokratů (na své kandidátky v komunálních volbách umísťovala i členy VF). Ten dovršil transformaci této organizace do stádia, kdy již údajně z původní Fiedlerovy VF nezbyl jediný člen a nastal proces stabilizace a deradikalizace. Jan Skácel je pokládán za jednoho z největších vzdělců naší národně orientované scény, což je navíc umocněno jeho vyzrálým věkem a z toho pramenícími zkušenostmi. On sám nijak neskrývá svůj odpor k cizincům a imigrantům (stejně jako celá VF) a pokládá je za přirozený lidský pud. Veškerá shromáždění této organizace byla vedena slušným verbálním projevem, což mělo zapříčinit pozitivní dojem u veřejnosti, kterou by se v budoucnu již pod hlavičkou nějakého politického uskupení snažila oslovit. Do VF se začaly přesouvat i mimoskinheadské složky a proběhla následná intelektualizace členské základny.

VF odmítá Masarykovo a Benešovo „demokratické dědictví“, hlásá ekonomický nacionalismus („cizí nechceme, vlastní nedáme“), kritizuje neonacisty (NSB) za levicovost a proněmecký postoj a je též známa svým katolictvím. Za téměř nedotknutelný spatřuje VF odkaz spisovatele, básníka a politika Viktora Dyka, jehož výročí si pravidelně připomíná. Vedle V. Dyka ostatně sympatizuje i s prvorepublikovou Vlajkou vůbec. Navazuje na vlajkařské požadavky: stavovské demokracie, panslavismu a antisemitismu. Její další oblíbenou historickou osobností je český fašista Radola Gajda.

Současně má VF asi kolem stovky členů a příznivců, jejími hlavními místními organizacemi jsou Brno, Ostrava a Praha. Měla údajně vztahy s francouzskou Front national, ale i levicovými panslovanskými organizacemi (zejména pak s Všeobecným slovanským

výborem). Vydává vlastní tiskoviny Obranu národa (Ostrava) a Hlas národní mládeže (Praha). V polovině roku 2001 se Jan Skácel rozhodl přesunout veškeré své aktivity ke konstrukci nové politické strany, tudíž předsednickou pozici ve VF místo něj zaujal David Macháček.

Národní sjednocení (NSj)

14. dubna 2002 se zdařila registrace pravicové straně Národní sjednocení (NSj), která nejen svým názvem nápadně připomíná prvorepublikový komplex stran. Existuje reálná možnost integrace politických křídel dalších nacionalistických organizací do této strany. Vedle Jana Skácela si NSj jako svou prioritu zvolili i další členové VF.

Akce národní obnovy (A.N.O.) a Una Voce (UV)

Akce národní obnovy (A.N.O.) je (ultra)konzervativní katolická organizace se silnými nacionalistickými sklony. Není příliš známá a tak nelze posoudit, nakolik je příznačná její semiotická podobnost s prvorepublikovou klerofašistickou Akcí národní obrody Karla Domina. V poslední době uspořádala pochod proti bolševismu, kterého se zúčastnili i lidé z prostředí Vlastenecké fronty.

Una Voce (UV) je obdobně pojatá katolická organizace, která mimo jiné aktivity vydává konzervativní revue Rozmach, který by měl navazovat na stejnojmenný Durychův časopis z období první republiky.

Hnutí národního sjednocení (HNS) a Národní obec vlastenecká (NOV)

Nejtransparentnější korporativistické znaky nesou vzájemně spolupracující neregistrované skupiny Národní obec vlastenecká (NOV) a Hnutí národního sjednocení (HNS). HNS (vzniklo odštěpením z VF roku 1996) se od NOV trochu více diferencuje snad jen v jejím ultrakatolickém pojetí, může se výstižně označit za klerofašistickou. HNS působí jako konzervativní katolické hnutí se sklony k monarchizmu prosazující korporativismus a navazující na Radolu Gajdu. „HNS bylo ve spojení se slovenskou organizací Slovanská pospolitost“ (Ministerstvo vnitra 2001). NOV je poměrně mladší organizace a zatím je známá hlavně svou spoluprací s HNS. Ve svém programu proklamuje nedemokratická ustanovení, mimo jiné také: „Zákaz všech sekt, stran, společností, které svým chováním útočí proti národnímu či křesťanskému cítění“ (NOV 2001). Tyto organizace působí v oblasti Brněnska (NOV v Tišnově) a jistě není náhoda, že například prvorepubliková Národní obec fašistická

byla nejviditelnější právě v této oblasti. Tyto skupiny se početně nemohou vyrovnat již zmíněným celorepublikovým organizacím, ale disponují stálou členskou základnou (několik desítek členů) a občas uspořádají nějaké demonstrace. Tyto brněnské organizace také nepostrádají znaky antipragocentrismu či moravismu.

2.4. Neonacismus

Do posledního oddělení se zařazují nejbrutálnější organizace, které se netají svými sympatiemi k nacionálnímu socialismu (ideově se zakládá o prvek nacionalismu a nemarxistický socialismus). Fungují zpravidla jako neregistrované u státních institucí a chování jejích členů je výrazně ovlivněno rasovými předsudky, krajním antisemitismem a hlubokým fanatismem. Ve svém společném jedenáctibodovém „kodexu“ nacionálního socialismu mimo jiné odmítají etnickou integraci, kapitalismus a komunismus (White warriors). Jedná se o militantní skupiny, mezi kterými dochází účelově k častému přesunu členské základny resp. konspiraci, z důvodů ochrany svých „spolubojovníků“ před perzekucí.

Předchůdci současných organizací byly Bohemia Hammer Skins (B.H.S.) a Blood & Honour Division Bohemia (B&H DB), které si byly rovněž navzájem velmi blízké. Členská základna z B.H.S. první poloviny devadesátých let se po roce 1996 většinou přesunula do B&H DB. Po jejich dlouholeté kooperaci, která měla také za následek tu nejzávažnější rasově motivovanou činnost, propagaci fašismu a další četná provinění proti zákonům byly doslova rozprášeny vlnou úspěšných zákroků státních orgánů v letech 1998 a 1999. Jako personifikovaný symbol vůdcovství těmto skupinám slouží především Rudolf Hess. Jejich emblemika vychází z runového písma, nejčastějšími jsou keltský a hákový kříž, nebo trigium.

Bohemia Hammer Skins (B.H.S.)

Bohemia Hammer Skins (B.H.S.) oficiálně neexistuje. Odhaduje se však, že má cca 500-800 členů ve věkovém průměru 20-25 let. Jde o přísně konspirativní organizaci, která má povahu české pobočky nadnárodní organizace Hammer Skins, která vznikla v roce 1986 v USA. Jde o jednu z mála nadnárodních organizací, působící v různých částech světa. K vlastní ideologii se vedení tohoto hnutí vyjadřuje takto: „Spojuje nás idea nacionálního socialismu a boj za deset slov: „My musíme chránit existenci našich lidí a budoucnost bílých

děti!“ Bojujeme o přežití a holou existenci bílé rasy! Naše ideály jsou čisté a přímé jako naše árijské srdce! Hammer Skins nebudou mít nikdy nic společného s politickou stranou!!“ Jde o nejradikálnější hnutí skinheads založené na vůdcovském principu, ovšem nikoli na principu jednoho vůdce. Ideologické zaměření tohoto hnutí je jednoznačné – přihlášení se k historickému nacismu, xenofobii, militantismu, a to vše je spojeno s vzýváním pohanských bohů keltské mytologie – boha Odina – „Odinismus“. Označují se za „rytíře bílé rasy“ a svými postoji a názory se blíží až k náboženské sektě. Symbolem hnutí jsou zkřížená kladiva (Hammer) jakožto symbol bílé dělnické třídy, ale také jako symbol síly, se kterou je potřebné se postavit proti stávajícímu systému. Hnutí není založeno na principu jednoho vůdce. V čele hnutí stojí skupina vedoucích místních skupin: „Není lehké stát se jedním z nás, ale můžeš to být právě ty! Kup si naši nášivku, kterou budeme prodávat na koncertech a ukaž svou věrnost bílé rase, ukaž svou hrdost a nenávist k sionismu! Vítr změn se zvedá, když dopadne kladivo! Náš čas přijde!“ B.H.S. jsou přísně vojensky organizovaní. Je propracován přísný postup výběru nových členů. V žádném případě se nedá hovořit o otevřeném hnutí. Vůdčí a zakládající osobnosti B.H.S. užívají titulu „Activist“, kterých je velmi omezený počet.

Právě tito vybírají podle přísných hledisek z řad sympatizantů členy „Support group“ (podpůrné skupiny). Členové Support group pak během zkušebního období, které může být až několikaleté, musí obstát v různých zkouškách, včetně v konfrontaci se „Zákoníkem cti Hammer Skins“, který obsahuje dvacet základních povinností a zákazů, jako např.: „Neužívej drogy, snaž se legálně získat zbraň a nauč se s ní zacházet, pracuj na své fyzické kondici, mluv co nejméně, buď ostražitý, důsledně prověřuj nové členy, neříkej nic, jsi-li konfrontován se zákonem“ a další. Členové podpůrné skupiny mají šanci stát se za čas aktivisty hnutí. V praxi přijímání nových členů probíhá tak, že zpravidla učeň, nebo student obdrží leták, ve kterém je zván na koncert B.H.S. po příchodu na tuto akci není bezprostředně kontaktován, ale je bedlivě pozorován, zda je dostatečně radikální, zda nekonzumuje v přílišné míře alkohol (za alkohol však nebylo považováno pivo, které se stalo „kultovním nápojem“), jak má vypracované tělo, zda hajluje a co všechno je ochoten při koncertu udělat. V následujícím dvou až tříletém zkušebním období musí obstát při dodržování uvedeného Zákoníku cti Hammer Skins.

Během svého působení v devadesátých letech (vznik r. 1993, Brno) uspořádalo B.H.S. na našem území velké množství koncertů neonacistických skupin, kde díky prodeji nelegálních propagačních materiálů (zejména nášivky, tiskoviny a hudební nosiče) získalo nemalou část prostředků k pokrytí své činnosti. Další část prostředků získávalo české křídlo

Hammer Skins údajně ze zahraničních neonacistických zdrojů. Pod její hlavičkou vycházely také ziny White warriors, Patriot a Árijský boj. Činnost B.H.S. v roce 1996 vzhledem k infiltraci policie ustává. Z tohoto hnutí se ale později rekrutovaly nové neméně radikální organizace – zejména česká klika Blood & Honour.

Blood & Honour Division Bohemia (B&H DB)

Blood & Honour – Krev a čest vzniklo počátkem osmdesátých let ve Velké Británii a otevřeně se přihlásilo k myšlenkám národního socialismu a stalo se integrující silou v Evropě. B&H DB je téměř totožně zaměřené jako Hammer Skins (ti oproti B&H DB vedle hudební činnosti vyvíjí i důkladnou ideologickou osvětu) a na našem území působící pobočky B&H DB a B.H.S. svojí činností doslova splývají, avšak pobočka B&H DB byla na našem území založena daleko později (v roce 1996). B&H DB se otevřeně hlásí k německému nacismu, B.H.S. kromě neonacistických idejí částečně čerpají i z tradice amerického, rasově orientovaného Ku-Klux-Klanu. Myšlenky hnutí B&H DB začaly být v ČR prezentovány v zinu RAHOWA (Racial Holy War). Název tohoto hutí v němčině „Blut und Ehre“ sloužil jako heslo Hitlerjugend a jednotek SS, což dokazuje důraz zakladatelů B&H na autenticitu německého nacismu. Mezi pilíře B&H DB patřilo Plzeňsko, dále Praha a severní Čechy. Na začátku roku 1999 se uskutečnil zásah Policie ČR na jednom z předních koncertů v západních Čechách. Po tomto zásahu, jež ukončil mnohaletou koordinovanou přípravu Policie ČR a tajných složek Ministerstva vnitra, se dostavily až nečekané výsledky. Ukořistění interních databází, množství ilegálního zboží a následná obžaloba plzeňského čelního aktivisty Jaroslava Brože způsobily vleklé potíže nejen neonacistům na západě Čech, ale celé B&H DB u nás. Aktivita této skupiny po zlomovém roce 1999 silně opadly.

White Arian Resistance (W.A.R.)

W.A.R. – Bílý árijský odpor, je mezinárodní teroristická extremistická organizace, jejíž materiály jsou přebírány na stránkách publikací Bohemia Hammer Skins. W.A.R. otevřeně hovoří o rasové válce, která je neodvratná, čemuž odpovídá i samotná bojová příprava členů hnutí pro pouliční boj, shromažďování zbraní a výuka jejich dokonalého ovládnutí. Ideologicky je velmi blízká B.H.S. Se zkratkou W.A.R. je možné se setkat velmi často na různých nášivkách příznivců hnutí skinheads.

Národní odpor (NO)

Z prostředí těchto dnes již neexistujících komunit se vytvořily další organizace, které již měly snahu zaregistrovat se u Ministerstva vnitra. „Za organizaci blízkou svou činností, cíli i strategií B&H DB (a personálně na ni navazující) lze považovat neregistrovaný Národní odpor (NO). NO měl původně snahu se zaregistrovat jako Junge National Demokraten, což se však nezdařilo. Místo skinheadských koncertů stále častěji organizovala veřejné demonstrace, manifestace a protestní pochody. Jejich konání řádně ohlašují aktivisté NO na příslušných úřadech“ (Ministerstvo vnitra 2000). NO je tedy neregistrovaná majoritně pražská skupina neonacistů uspořádaná kolem Filipa Vávry vzniknuvší v roce 1996, která má přívlastek teroristické bojůvky. NO je složen z krajně militantních jedinců, kteří mají za sebou řady fyzických útoků na příznivce krajní levice a příslušníky cizích etnik. Snahy o širší expanzi této neformální organizace do dalších oblastí se prozatím plně nezdařily, ačkoliv již má své pobočky: České Budějovice, Karlovy Vary, Jihlava, či Brno. NO se zúčastnil na konci devadesátých let několika demonstrací NA a VF. Sami organizovali v srpnu 1999 nepovolený pochod k výročí smrti nacisty Rudolfa Hesse.

Národní aliance (NA)

Národní aliance (NA) byla zaregistrována u MV 26.10.1998 jako občanské sdružení. Jejím předsedou se stal Vladimír Skoupý, který v jeho domovině – Rakovníku vybudoval nejsilnější základnu NA. Tato registrovaná organizace byla v letech 1999 a 2000 velice aktivní v pořádání veřejných akcí, na kterých byla často vidět společně s Národním odporem a Vlasteneckou frontou, s níž měla integrační ambice. NA měla okolo 150-ti členů, vydávala periodikum Vlajka a nadále se rozrůstala pro ni velice slibným tempem (příprava strany Národně sociální aliance). Na svých mítincích však měla časté problémy s policií ohledně fašistické symboliky na ustrojení svých sympatizantů. Vladimír Skoupý se do širšího podvědomí veřejnosti dostal zejména svými výroky popírajícími existenci holocaustu. Vše vyvrcholilo na začátku roku 2000, kdy byli před demonstrací u sochy svatého Václava v Praze zadrženi Vladimír Skoupý spolu se svým zástupcem Zbyňkem Raisem a obviněni z propagace fašismu, Rais posléze i z výtržnictví. Na límečcích svých košil měli totiž nášivky velmi blízké symbolice SA, SS či Waffen SS. Zástupce NA Michal Podolák je hájil: „Obvinění jsou nepodložená a směšná, podobné výločky používají vojáci německého Bundeswehru“ a poté

zahájil kampaň, kde pojal V. Skoupého jako „politického vězně“. Po tomto incidentu, kdy recidivista Skoupý (v minulosti také pořádal koncerty skinheadských kapel ve středních Čechách) byl vzat do vazby, se dovršila benevolence státních orgánů a ministr vnitra Václav Grulich toto občanské sdružení rozpustil. Právě tento úkon MV se stal důležitým mezníkem, který ukončil iluze podobně orientovaných skupin o úspěšnou registraci u státních orgánů či nerušenou legální existenci.

Vlastenecká republikánská strana (VRS)

Vlastenecká republikánská strana (VRS) vznikla v roce 1995 jako odtrhnuvší se křídlo Sládkovy SPR-RSČ. Miroslav Sládek tyto jednotlivce či skupinky charakterizoval jako „odpadlíky“, kteří toužili po kariéře a v jeho straně se pro svou neschopnost neměli šanci prosadit. VRS se zúčastnila parlamentních voleb v roce 1998, ve kterých se však vůbec neprosadila. Na jejich kandidátkách byly také některé osobnosti české neonacistické scény. Na konci roku 1998 do VRS vstoupil Jan Kopal (tradičně ze SPR-RSČ) a zejména z jeho iniciativy se v roce 1999 sblížila s Vlasteneckou frontou a poté i Národní aliancí.

Národně sociální blok (NSB) – Pravá alternativa (PA)

V březnu 2001 byl na 7. sjezdu Vlastenecké republikánské strany změněn název této strany na Národně sociální blok (NSB), který integroval také bývalé členy Národní aliance a Národního odporu. Následné prohlášení NSB je více než výmluvné: „Tohoto dne vyvrcholil dlouholetý integrační proces českých nacionálních sil. Naše dřívější roztržičnost a vzájemné rozpory, které nahrávaly jen a jen našim nepřítelům se sjednotily v pevnou jednotu.“ Předsedou se stal Jan Kopal a mužem číslo dvě Filip Vávra. Jan Kopal se od nacionálního socialismu, stejně jako příznivci NSB na mítincích nijak zvlášť nedistancuje: „Naše postuláty, východiska jsou ale jiné, než byly v případě německého nacionálního socialismu“ (Doležal 2001). Jeho výroky jsou namířeny zejména proti jiným etnikům, semitům, homosexuálům a také USA. Vlnu antipatií vyvolal jeho výrok pár dní po teroristických událostech v USA, kdy tyto útoky nepřímě schvaloval. Na konci roku 2001 Národně sociální blok změnil název na Pravou alternativu (PA). Nadále produkuje tiskovinu Výzva, kterou zaštiťuje Michal Podolák (bývalý člen NA). V Pravé alternativě se také angažuje Vladimír Skoupý, který za ni měl vystupovat jako leader Středočeského kraje při parlamentních volbách 2002. České nacionalisty považují za šovinisty a snaží se dokázat etnickou blízkost Čechů k Němcům. PA

hlásá ideu sociální spravedlnosti, rovnosti. Nejbližším spojencem je Národní odpor, s nímž pořádá společné akce. Těsně před volbami 2002 vznikl interní odpor, který vyvrcholil přesunem křídla okolo Jana Kopala do NDS.

3. Formy rasově motivovaného extremismu a jejich eliminace

3.1. Teorie rasově motivovaného extremismu

Kriminalistická charakteristika rasově motivované trestné činnosti

Počátek devadesátých let dvacátého století je typický mimo jiné i postupným nárůstem různých vystoupení skupin obyvatel nebo jednotlivců, která výrazně vybočují z „normality“ chování společnosti. Tyto projevy začaly být velmi záhy označovány za „extremismus“. Extremistické projevy mohou mít řadu podob, a to např. terorismus, jehož nástrojem je teror, činnost různých náboženských sekt, nebo také rasově motivovaná trestná činnost, jejíž společensky nejzávažnější příčinou je rasismus.

V obecné rovině lze konstatovat, že od roku 1990 do současnosti projevy extremismu, včetně rasově motivovaných útoků nenabýly na území České republiky masových rozměrů a nevedly k destabilizaci bezpečnostní situace ve státě. Tyto konflikty stále zůstávají „excesy“, které jsou však některými skupinami obyvatel vnímány velmi citlivě zejména s ohledem na to, že rasově motivované útoky pro ně představují tragédii jednotlivce nebo i rodiny.

V objemu celkové trestné činnosti spáchané na území České republiky představuje trestná činnost s extremistickým podtextem, včetně rasově motivovaných deliktů, statisticky nevýznamné číslo. Bez ohledu na tento fakt je však nutné k extremistickým útokům, včetně rasově motivovaných útoků, přistupovat jako ke společensky vysoce závažnému a nebezpečnému jevu, který v sobě nese i jistou míru latence.

Extremistické aktivity můžeme obecně rozdělit do tří základních skupin:

1. Realizace vysoce ušlechtilých a humánních cílů, , ale způsobem, který se v menší či větší míře neslučuje se společenskými pravidly chování.
2. Realizace představ o politickém systému společnosti a jeho fungování, které odporují obecným normám morálky a humanity, způsoby, které umožňuje platný právní řád („slušnou“ formou chtějí prosadit „neslušné“ cíle).
3. Realizace nelidských, nehumánních, rasově segregujících cílů protizákonnými a nelidskými prostředky. Do této skupiny lze zařadit i převážnou část rasově motivovaných útoků.

Z kriminalistického pohledu můžeme extremismus rozdělit podle dvou základních hledisek:

1. Podle objektů napadení na extremismus:

- a) útočící na ústavnost a státní zřízení (zejména terorismus),
- b) hrubě narušující občanské soužití,
- c) útočící na život a zdraví občanů,
- d) rasově motivovaný

2. Podle formy páčání na extremismus:

- a) verbální,
- b) násilný (brachiální),
- c) grafický

Jak lze tedy definovat rasově motivovanou trestnou činnost a jaké jsou její základní znaky? **Rasově motivovanou trestnou činnost**, jako jednu z forem extremismu, můžeme definovat jako **společensky nebezpečné trestní jednání, kterým pachatel verbálně, graficky, nebo brachiálně útočí na rasově, národnostní, vyznáním nebo politickým přesvědčením odlišné občany nebo potlačuje jejich zaručená práva a svobody pro jejich rasovou, etnickou, národnostní nebo náboženskou odlišnost**. Uvedená definice v sobě zahrnuje i charakteristické (základní) znaky rasově motivované trestné činnosti.

1. **Společensky nebezpečné jednání.** Rasově motivované projevy útočí na samotnou podstatu společenských vztahů v demokratické společnosti, na základní práva a svobody občana. Jen výjimečně jsou tak nízké intenzity, že by bylo možné je kvalifikovat jako přestupek proti veřejnému pořádku. Společenská nebezpečnost rasově motivovaných útoků, způsob jednání pachatelů i následky dosahují takové intenzity a jsou natolik závažné, že je zcela na místě je kvalifikovat jako trestné činy z rasových pohnutek.

2. **Útok na práva a svobody rasově, etnicky, národnostně nebo nábožensky odlišných občanů**, které jsou zaručeny každému občanu Listinou práv a svobod, zejména pak v čl. 1 až 4 LPS

3. **Motiv jednání, kterým je rasová, národnostní, náboženská zášť**, která se projevuje zejména v chování, jednání, způsobu provedení a následku. Rasová pohnutka je i kvalifikační okolností, která podstatně zvyšuje hranici trestní sankce.

4. **Protiprávnost jednání.** Za rasově motivovanou trestnou činnost jsou zpravidla označena jednání uvedená v základní skutkové podstatě trestných činů:

- hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 tr. zák.
- podněcování k národnostní a rasové nenávisti podle § 198a tr. zák.

- genocidium podle § 259 tr. zák.
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů podle § 260, § 261 a § 261a tr. zák.

nebo vyjadřující společenskou nebezpečnost trestných činů spáchaných z rasových pohnutek v kvalifikované skutkové podstatě, zohledňující rasovou pohnutku jako kvalifikovanou okolnost, která má vliv na zvýšení trestní sazby za spáchaný tr. čin. Jedná se o tr. činy:

- násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci podle § 196, § 197 tr. zák.
- vražda podle § 219 odst.1, odst. 2 písm.g) tr. zákona
- ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, odst. 2 písm.b), §222 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák.
- vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm.b) tr. zák.

Méně závažná jednání, jejichž nebezpečnost pro společnost je nepatrná nebo u mladistvých malá, lze posuzovat jako přestupek proti veřejnému pořádku podle § 49 odst. 1 písm. a)-c) zák. č. 200/1990 Sb.

Formy a způsoby páchání rasově motivované trestné činnosti

Rasově motivované útoky jsou páhány ve třech základních formách, a to:

- slovními útoky (verbálně),
- útoky proti fyzické integritě (brachiálně),
- graficky (mediálně).

Podstatou první formy páchání (**verbální útoky**) je útok na práva a svobody občanů bez přímého kontaktu s napadenou osobou zahrnující slovní napadání, pronásledování obětí doprovázené nadávkami a výhružkami apod. Verbální útoky jsou dále specifické i tím, že jsou páhány v převážné míře skupinou pachatelů až davem. Nejčastějšími způsoby páchání verbálních útoků jsou pronášení fašistických pozdravů SIEG HEIL doprovázené zdviženou pravicí, slovní urážky a napadání občanů pro jejich rozdílnou barvu pleti, rasovou odlišnost, příslušnost k jinému národu apod., pronášení rasově motivovaných projevů před skupinou podobně smýšlejících občanů, hudební produkce s rasově orientovanými texty a další. Verbální útoky jsou velmi často doprovázeny ničením majetku a různých objektů.

Výrazným rysem násilných útoků (**brachiální útoky**) je narůstající brutalita projevující se jak vůči tělesné integritě občana, tak i vůči majetku. Společným rysem všech násilných útoků je agrese, prostřednictvím které pachatelé vyjadřují svůj nepřátelský a nenávistný postoj vůči rasově, etnicky, národnostně odlišným nebo nábožensky smýšlejícím občanům. Základními způsoby páčání jsou fyzické nebo psychické násilí proti osobě nebo majetku. Psychické násilí je projevováno zejména při pochodech městem, při kterých jsou vykřikována fašistická hesla, je určité, zpravidla minoritní skupině obyvatel vyhrožováno zabitím nebo jinou vážnou újmou, při pochodu je veřejně demonstrována síla.

Třetí forma páčání rasově motivovaných útoků (**grafická forma**) je charakteristická vydáváním různých časopisů, tzv. zinů nebo fanzinů, vylepováním plakátů, tvorbou různých symbolik, grafických nebo jiných zástupných znaků, typických pro to které extremistické hnutí. Obvyklým motivem grafických projevů jsou symboly fašismu a nacismu nebo jiné symboly, které vyjadřují nebo v historii společnosti vyjadřovaly odpor a nenávist k rasově, nábožensky, národnostně nebo jinak odlišným občanům. Nejčastějším grafickým projevem je fašistická svastika (hákový kříž), různé fašistické reálie, symbolika Ku-Klux-Klanu a další. Rasově motivovaná trestná činnost se v čistých formách, tak jak jsou uvedeny, vyskytuje zcela výjimečně. Je typické, že jednotlivé formy páčání jsou propojeny a vzájemně se doplňují.

Podle objektu napadení můžeme rasově motivovanou trestnou činnost rozdělit do tří základních skupin:

1. Útoky proti Romům nebo proti jejich majetku. Jde o nejčastější objekt napadení.
2. Útoky zaměřené antisemitsky.
3. Útoky proti cizincům s odlišnou barvou pleti, s odlišným náboženstvím nebo národností nebo proti jejich majetku.

Mimo uvedené kategorie objektů napadení jsou zaznamenávány případy, kdy obětí rasově motivovaného útoku se stali i občané stejné barvy pleti jako pachatelé.

Podle příslušnosti pachatelů k určité skupině obyvatel můžeme rasově motivované útoky dělit na:

1. Útoky skinheadů proti Čechům.

2. Útoky Romů proti skinheadům prezentované jako akt sebeobranu.
3. Útoky Čechů, kteří nejsou příznivci nebo příslušníci hnutí skinheads, proti Romům.
4. Útoky Romů proti Čechům (neskinheadům).
5. Útoky Čechů proti skinheadům pro jejich příslušnost k hnutí skinheads.
6. Útoky skinheadů proti ostatním obyvatelům pro jejich rozdílnou barvu pleti, jiné vyznání, nebo proto, že jsou bez vyznání nebo pro jejich politické přesvědčení.

Charakteristika pachatelů

Rasově motivovanou trestnou činnost převážně páchají sociálně narušené osoby, ve většině případů jde o osoby mladistvé. Věkový průměr pachatelů se však snižuje až pod hranici trestní odpovědnosti, tedy pod patnáct let. Podle sociálního složení jde převážně o pachatele s nízkým vzděláním, s neukončeným středoškolským vzděláním nebo učně, pachatele s nízkými příjmy, bez sociálního zázemí. Rasově motivované útoky jsou pro ně seberealizací, útekem z reality jejich společenské, osobní, pracovní i ekonomické neúspěšnosti. Považují se za „budovatele nového společenského řádu“, který vyřeší všechny problémy tím, že odstraní Romy, Židy, nebo jiné, podle nich hlavní příčiny jejich neúspěšnosti.

Charakteristickým rysem pachatelů rasově motivované trestné činnosti je páchaní rasově motivované trestné činnosti pod vlivem alkoholu, dále pak dominující faktor party až davu, který umocňuje agresivitu i kuráž pachatelů, navazuje pocit bezpečí, anonymity. U pachatelů jsou zjišťovány výrazné poruchy v oblasti emocí, jako je labilita, citová otupělost, citové strádání, typická je impulsivnost a časté jednání v afektu. V jejich interakcích s okolím chybějí často jakékoliv morální zábrany. Jde tedy o výrazně skupinovou trestnou činnost, tj. o trestnou činnost páchanou více než dvěma osobami. Z pohledu typologie skupinové kriminality (příležitostná skupina, parta, organizovaná skupina, zločinecká organizace) jde převážně o partu nebo příležitostnou skupinu. Jen výjimečně je rasově motivovaný útok spáchán organizovanou skupinou, dosud nebyl zaznamenán případ zločinného spolčení. Motiv činu, jako základní rys rasově motivované trestné činnosti, vyjadřuje psychický vztah pachatele ke spáchanému deliktu a jeho následkům. Motivem rasových útoků je obvykle rasová, náboženská, národnostní nenávist a zášť, rozdílné politické přesvědčení, rozdílné vyznání nebo to, že poškozená osoba je bez náboženského vyznání, nebo také antisemitismus.

V drtivé většině případů jsou rasově motivované činy páchany příslušníky nebo příznivci hnutí Skinheads, z nichž za nejradikálnější jsou označováni příslušníci hnutí Blood

& Honour Division Bohemia. Osobnost pachatelů rasově motivovaných útoků lze tedy charakterizovat takto:

- Jde převážně o sociálně narušené mladistvé pachatele.
- Pachatelé mají velmi nízkou úroveň vzdělání a problémy se zařazením do společnosti.
- Trestná činnost je páchána převážně pod vlivem alkoholu.
- Dominující úlohu sehrává faktor party a davu.
- Jde převážně o příznivce hnutí Skinheads.

Charakteristika objektů napadení

Objekt napadení je determinován rasovým motivem. Jde o poškozené, na které pachatel útočí pro jejich rasovou, národnostní, náboženskou odlišnost nebo rozdílné politické přesvědčení, nebo proto, že jsou bez vyznání. Stejně jako je široké spektrum rasově motivovaných útoků, je široké i spektrum obětí těchto útoků. Oproti jiným druhům trestných činů u tohoto druhu kriminality nehraje u poškozených významnou roli věk nebo pohlaví.

Nejčastějším objektem napadení jsou osoby romské národnosti nebo cizinci s rozdílnou barvou pleti, zejména pak Vietnamci. Při antisemitských útocích jsou napadáni občané židovské národnosti. Ojedinele jsou obětí rasově motivovaného útoku osoby s rozdílným náboženstvím a zatím nebyl zaznamenán případ, kdy obětí byla osoba bez náboženského vyznání.

Pokud jde o materiální objekty napadení, často jsou napadána a devastována obydlí Romů a motorová vozidla rasově nebo barvou pleti odlišných cizinců.

3.2. Praxe při objasňování rasově motivovaného extremismu

Fenomén extremismu a speciálně rasově motivovaného extremismu se stále jeví v řadě případů značným problémem v praxi. V podstatě žádné výchozí zkušenosti s jeho odhalováním a vyšetřováním, nedostatečná judikatorní a aplikační praxe, jsou příčinou stálého tápání a hledání hranic mezi ještě přípustným a již nepřípustným používáním toho kterého vystoupení extremistických skupin a hnutí včetně jimi nošených zástupných znaků. Po nalezení standardních postupů při řešení verbálních je patrná nejistota, v některých případech až nechuť pouštět se do problematiky symbolů a posuzování jejich závadnosti.

V mnoha případech jde skutečně o velmi sporné záležitosti, na jejichž řešení a v jejichž řešení se rozcházejí i renomovaní znalci z oboru historie, sociologie či politologie. Tato práce si nečiní ambice všechny problémy vyřešit a vnést do nich jasno. Jsou však určité zkušenosti v řešení některých sporných případů a postupů, které by mohly napomoci praxi, ale i polemika o problému bývá přínosem. Za zcela osobní názor je nutné považovat výklady, týkající se ustanovení trestního zákona, která byla novelou z listopadu 2000 změněna nebo nově zavedena.

Symbolika jako charakteristický znak rasově motivovaného extremismu

Historické kořeny používání symbolů sahají do dávnověku, kdy pomocí symbolů, značek a jiných grafických projevů byly vyjadřovány pocity, myšlenky i události. K nejstarším dochovaným symbolům patří tzv. runové písmo, jehož vznik je s největší pravděpodobností datován do třetího století po Kristu. Runové písmo je typické zejména pro severské státy a germánské kmeny. Mělo řadu významů od významu písemného až po význam kultovní. Nejstaršími dochovanými ukázkami runového písma jsou tzv. fultharky, které představují vlastně runovou abecedu dávnověku, ze které byla řada znaků převzata i novějšími kulturami a je používána dodnes. Runové písmo se tak stalo i základem pro psanou symboliku hnutí skinheads, ale stalo se i významným kultovním nástrojem, vyjadřujícím pro příznivce tohoto hnutí návrat a obracení se k minulosti. Tyto atributy se staly rovněž základem fašistické ideologie, od které je odvozena nebo přímo převzata řada zástupných znaků užívaných skinheady. Například základní symbol fašismu, hákový kříž, je symbol, který se objevuje mezi značkami v tzv. předrunových symbolech. Stejný původ lze vysledovat i u dalších symbolů typických pro hnutí skinheads. Oproti historii je však těmto znakům přisuzován rasistický význam.

Z psychologicko-sociologického hlediska je útek k symbolice obecnou vlastností lidstva, a to zejména v krizových situacích. V symbolice tak jednotlivci i skupiny hledají spásu, utíkají jejím prostřednictvím úzkostným stavům, strachu, beznaději, nejistotě apod.

Symbolika užívaná zejména hnutím skinheads má řadu podob. Mezi skinheady můžeme vysledovat tzv. kultovní symboliku, pro kterou je charakteristické užívání symbolů starogermánských božstev, zejména boha Odina, typická je i znaková symbolika charakteristická právě runovým písmem, hojně používaná SS jednotkami. Velký význam je přikládán symbolice barev postavené na třech základních barvách: bílé, černé a červené opět

typické i pro fašismus a německý nacionalismus, typická je symbolika čísel sestavených zejména z číselných abecedních pozic iniciál osobností fašismu. V neposlední řadě lze vysledovat i symboliku personifikovanou.

Podstatná část symbolů všech druhů užívaných v současné době skinheady v sobě absorbuje a evokuje rasový motiv inspirovaný rasovým hnutím 20. století, zejména v Ku-Klux-Klanu a fašismu. Tento rasový motiv transformovaný do symboliky a jiných zástupných znaků je v řadě případů zcela evidentní a není o něm pochyb. S tímto zjevným rasovým motivem se rovněž identifikuje i většina nositelů těchto symbolů. V těchto případech je zcela namístě uplatnit proti nositelům této ideologie trestněprávní postih.

Trestnost symboliky

Symbolika patří mezi nejvíce používané formy protiprávního jednání extremistů, zejména příznivců hnutí skinheads. Symbolika jako jeden z druhů grafických projevů v sobě zahrnuje nejen fašizující nášivky, loga, fašistické reálie apod., ale i specifický zevnějšek, oblečení, doplňky, typické zejména pro různé frakce hnutí skinheads. Je logické, že nelze stíhat osobu za použitý účes, oblečení, tetování (pokud nejde o vytetovaný symbol nacismu nebo fašismu, který je obnažen a nošen veřejně), byť by jakkoli propagovala extremistické postoje. Za porušení zákona je však potřebné považovat všechny projevy učiněné pomocí symboliky, ať již autentické, nebo i nápadně podobné, kterými je propagován fašismus, nacismus a podobná militantní hnutí, jejichž ideologie je postavena na rasové výlučnosti nebo jiných formách rasově motivované ideologie. Většina pravicově orientovaných extremistických hnutí pro svou symboliku bere inspiraci ve fašismu a německém nacionalismu. Zasazuje je pak obvykle do severské nebo domněle keltské mytologie. Fašistické symboly jsou ve většině států zakázány, proto jsou „zlidšťovány“, jsou využívány symboly dávné minulosti, které byly odvozeny ze symbolů starověkého Říma a starogermánské mytologie. Je tomu tak např. s hákovým křížem, svastikou, jako dominujícím symbolem fašismu, který je substituován tzv. keltským křížem.

Levicově zaměření extremisté pro vyjádření své příslušnosti k určitému proudu používají spíše symboliky, barev a svou ideologii a orientaci vyjadřují v logu.

Symbolika je používána v různých formách, z nichž nejčastější jsou odznaky, nášivky, části oděvů s tištěnými znaky, zpravidla jsou to trička, čepice apod. Charakteristické symboly toho kterého extremistického hnutí jsou vždy zastoupeny na všech tiskovinách, které hnutí vydává. V této souvislosti je potřebné dodat, že užívání symboliky ve formě uniforem,

nášivek, log či jiných symbolů není obecně zakázáno, pokud těmito symboly, zejména jejich významem není páčán kriminální nebo správní delikt.

Některé symboly, s výjimkou symbolů propagujících fašismus, jsou nošeny mladou generací i jako běžný módní doplněk, aniž jsou jejich nositelé stoupenci extremistického hnutí nebo je jakýmkoliv jiným způsobem chtějí propagovat. Objasnění motivu nošení symbolů (který je evidentní u symbolů propagujících fašismus) je proto rozhodujícím důkazem k posouzení, zda byla naplněna skutková podstata zpravidla trestného činu podle § 260 nebo § 261 trestního zákona.

K prokázání kriminálního jednání spáchaného pomocí symboliky jsou využívány stejné důkazní prostředky jako u ostatních způsobů páčání rasově motivované trestné činnosti. Pozornost je však potřebné věnovat výslechové praxi, kterou je nutné mimo jiné zaměřit i na otázku prokázání subjektivní stránky, tedy na prokázání úmyslu podporovat a propagovat hnutí ve smyslu ustanovení § 260 a § 261 trestního zákona tím, že podezřelá osoba nosí, nebo používá symbol typický pro takové hnutí a dále prokázání vědomosti kriminální závadovosti takového symbolu. V průběhu trestního řízení by měla být objasněna i otázka původu a zdroje, odkud závadný symbol pochází.

Symboliku lze rozdělit do tří charakteristických skupin. Za prvé jde o symboliku se zjevným rasovým motivem. Do této kategorie patří téměř všechny originální zástupné znaky a symboly fašismu. Do druhé skupiny patří symboly se skrytým rasovým motivem, který je nutno v průběhu trestního řízení prokázat zejména v kontextu s dalšími kriminálními projevy extremistického hnutí. Do třetí kategorie pak patří symboly prosté rasového motivu, které jsou hodnoceny jako společensky zavrženíhodné, ovšem jejich užívání není trestné, pokud se nejedná o takové symboly, které jsou hrubě zavrženíhodné a budí veřejné pohoršení a jejich nošení je chápáno jako výtržnost nebo hrubá neslušnost páchaná na veřejnosti nebo místě veřejnosti přístupném.

Propagace jiné symboliky a zástupných znaků než těch, které se přímo vztahují k podpoře a propagaci fašismu nebo jiného podobného hnutí je v zásadě rovněž možné postihovat, a to zpravidla jako trestný čin výtržnictví podle § 202 trestního zákona, eventuálně jako přestupek proti veřejnému pořádku. Trestní postih těchto jednání je však spíše výjimkou. Symbolika nebo jiné zástupné znaky extremistů by musely být hrubě neslušné či vulgární, vzbuzovat veřejné pohoršení, aby mohly být posouzeny jako projevy výtržnosti nebo hrubé neslušnosti. Při úvaze, zda těmito „atypickými“ zástupnými znaky byla naplněna skutková podstata trestného činu podle § 260 nebo § 261 trestního zákona, by muselo být prokázáno, že mají souvislost a příčinný vztah s potlačováním práv a svobod občanů, s fašismem nebo

jiným podobným hnutím. Při právním hodnocení podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod občanů nošením nášivek nebo jiné symboliky není důležité, že smysl nášivek v řadě případů napodobujících nacistické symboly byl obecně znám. Není dokonce nezbytné, aby sám pachatel znal přesný význam a smysl jím nošených nášivek. Postačuje „pouze“ jeho vědomost o tom, že jde o symboly spojené s takovým hnutím a jeho vlastní pozitivní postoj, vztah k tomuto hnutí.

Např. nosí-li pachatel nášivky s nápisem bílá moc (bílá síla) doplněné nápisem skinheads, lze v tomto jeho jednání spatřovat alespoň eventuální úmysl k podpoře a propagaci hnutí, jak má na mysli ustanovení § 260 trestního zákona, neboť samotný nápis „bílá síla, bílá moc“ vyjadřuje nadřazenost bílé rasy nad ostatními. V této souvislosti jakékoliv vyjádření, že obecná povědomost veřejnosti o obsahu těchto nápisů je nízká, je právě irelevantní. Lze tedy konstatovat, že i **závěry znaleckých posudků o povědomosti obsahu a významu nášivek nejsou pro trestní odpovědnost pachatele rozhodné. Rozhodný je především jeho vnitřní vztah k těmto symbolům a jiným zástupným znakům typickým pro hnutí směřující k potlačování práv a svobod občanů.**

3.3. Právní aspekty rasově motivovaného extremismu

Společným znakem této skupiny kriminálních jednání je porušování základních lidských práv a svobod občana, a to je rovnost lidí bez rozdílu národnosti, jazyka, rasy, politického přesvědčení a náboženství, vyjádřená v čl. 1 až 4 Listiny základních práv a svobod. Obecně je tato deliktence označována jako **rasově motivovaná**. Lze ji podle objektu napadení, způsobu provedení a následku postihovat podle řady skutkových podstat trestných činů, zejména jako:

1: trestné činy hrubě narušující občanské soužití:

- násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci podle § 196 a 197a trestního zákona,
- hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 trestního zákona,
- podněcování k národnostní a rasové nenávisti podle § 198a trestního zákona,
- výtržnictví podle § 202 trestního zákona

2: trestné činy proti životu a zdraví:

- vražda podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. g) trestního zákona,
- ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona, § 222 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona,

- 3: trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti – vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. f) trestního zákona, omezování svobody vyznání podle § 236 trestního zákona,
- 4: trestné činy proti majetku – poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona,
- 5: trestné činy proti lidskosti – genocidium podle § 259 trestního zákona, podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů podle § 260, § 261 a § 261a trestního zákona.

Společným **objektem** trestných činů postihujících rasově motivovanou trestnou činnost jsou práva a svobody občanů, jejich rovnoprávnost a zachovávání vzájemných vztahů bez ohledu na národnost, rasovou, třídní nebo náboženskou příslušnost, zaručené Listinou základních práv a svobod.

Všechny uváděné trestné činy, mimo výtržnictví a násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci, mají společný kvalifikační znak skutkové podstaty, postihující rasový motiv jednání pachatelů. U trestných činů podle §§ 198, 198a, 259, 260 a 261 trestního zákona je tento rasový motiv vyjádřen již v základní skutkové podstatě, ostatní trestné činy jej mají vyjádřen jako kvalifikovaný znak skutkové podstaty ve vyšších odstavcích, který podstatně zvyšuje typovou nebezpečnost jednání pachatele, a tím je dána i formální podmínka pro zvýšení trestní sazby za daný trestný čin.

Kvalifikační rasově motivovaný znak je vyjádřen u trestného činu genocidium podle § 259 trestního zákona právní větou: „...v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu.“, u dalších trestných činů právní větou: „...pro jeho rasu, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání...“, nebo v ustanovení § 260 trestního zákona: „...podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačování práv a svobod občanů nebo hlásá národnostní, rasovou, třídní nebo náboženskou zášť.“ apod. Zakotvením uvedených zákonných znaků v právní úpravě účinné od 1.9.1995, provedené zák. č. 152/1995 Sb., vyjadřuje zákonodárce vůli jednoznačně vyjádřit typově vyšší stupeň společenské nebezpečnosti těchto jednání v případě, že jsou spáchány z uvedených pohnutek. Takto formulovaná rasová motivace je v příkrém rozporu se základními morálními hodnotami a normami civilizované společnosti, protože svědčí o naprosté neúctě k životu, činnosti a samotné existenci jiného člověka, který se od většiny příslušníků naší společnosti liší barvou pleti, svým původem, kulturními a historickými tradicemi. Tato zásada se promítá do základních norem jak vnitrostátního, tak i mezinárodního práva. V čl. 24 Listiny základních

práv a svobod, která je součástí právního řádu České republiky, se uvádí, že příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu. V čl. 3 odst. 1 citované listiny se uvádí, že základní práva a svobody se zaručují všem, mimo jiné bez rozdílu národnostního původu, rasy, barvy pleti a jazyka. Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, jak to rovněž vyplývá z čl. 10 odst. 1 LZPS. Stejná práva jsou zachovávána i mezinárodní smlouvou – Mezinárodním paktem o občanských a politických právech, který se podle čl. 10 Ústavy ČR stal i vnitrostátním pramenem práva České republiky na úrovni ústavního zákona.

Národností se rozumí příslušnost občana k určitému národu jako historicky vzniklému společenství lidí, které se vyznačuje společnými dějinnými osudy, pospolitostí ekonomického života, specifickou kulturou a psychickými rysy a vědomím vlastní existence jako národa. Zpravidla je národ charakterizován i společným jazykem a vztahem k určitému území. **Národnost je tedy subjektivní identifikace jedince s určitým společenstvím lidí, charakterizovaným jazykovými, kulturními, případně i jinými znaky.**

Rasou se rozumí velká skupina lidí lišící se od jiné různými typickými znaky, které se týkají vzhledu, tvaru nosu, rtů, temperamentu, energie apod. Rasy jsou skupiny lidí, které se vyvinuly z jednotlivých typů prapředka člověka v průběhu vývoje lidstva. Na utváření ras měl vliv jednak společný původ skupiny lidí z jednotlivých typů prapředka člověka, jednak zde působil vliv přírodních podmínek na lidský organismus. Tyto faktory jsou rozhodující pro stanovení rasové diferenciace na **tři velké rasové skupiny a to rovníkovou (negroaustralskou), indoevropskou a mongolskou.** Podle dalších tělesných znaků se lidstvo člení asi na 30 dalších podskupin.

Vyznáním se rozumí aktivní, ale i pasivní vztah k určitému konkrétnímu náboženství jako ke všeobecné teorii, ideologii a výkladu světa, podávaným určitou církví.

Osobou bez vyznání se rozumí každý jedinec, který racionálně odmítá jakékoliv náboženství nebo víru.

Politickým přesvědčením se rozumí realizování základního práva občana zaručeného Listinou základních práv a svobod v čl. 20, podle kterého mají občané právo zakládat politické strany a hnutí, pro které je typická vlastní ideologie, názor na chod společnosti, ekonomické vztahy, úlohu státu ve společnosti uplatňovanou státními orgány apod.

V praxi jsou rasově motivované útoky obvykle vedeny příznivci hnutí skinheads proti Romům. Při objasňování těchto útoků je nejčastějším problémem výklad jednotlivých ustanovení trestního zákona, zda se jedná o rasovou pohnutku. Tyto pochybnosti vycházejí z nejasně formulovaného postavení Romů ve společnosti – zda jsou národem, rasou, etnikem,

národnostní menšinou apod. K dané problematice byla vyžádána stanoviska – odborná vyjádření od Ústavu pro studium romské kultury Pedagogické fakulty UJEP v Ústí nad Labem, sekretariátu Rady pro národnosti vlády ČR, Ústavu evropské etnologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a Ústavu pro etnografii a folkloristiku Akademie věd ČR. Jejich odborná vyjádření lze shrnout do těchto závěrů:

Z projevů romských občanů je zřetelná vůle, aby byli považováni za národnostní menšinu nebo i národ. Z jejich kultury je patrná cílevědomá snaha uchovávat, kultivovat a rozvíjet jejich národnostní odlišnost a naplňovat potřeby svých členů. Romové tedy disponují silným národnostním povědomím společného původu na území dnešní Indie a svého historického příchodu do Evropy. Od majority obyvatel je odlišuje způsob života, životní styl, rodinné vztahy, přetrvávající vědomí a respektování kast, systém životních hodnot, vlastní jazyk, kulturní tradice a pocit soudržnosti. Z **etnologického** hlediska jsou Romové svébytnou, etnickou skupinou, která má vlastní kořeny v historii, jazyk, kulturu a výrazně se odlišuje od ostatních obyvatel svým životním způsobem, fyzickým a psychickým založením. Vlivem podmínek svého historického vývoje se nezformovali v novodobý národ v politickém slova smyslu, to však z etnologického hlediska není podstatné. V moderní etnologii není termín národ určující kategorií, neboť i jeho vymezení nemusí být dáno kulturní a etnickou přirozeností obyvatel. Tak je tomu i s pojmem národnost, která v moderním pojetí etnologie je nejvýstižnější pro označení ve smyslu menšiny, která žije na území jiného státu, ačkoliv příslušné etnikum (není míněno ve vztahu k romskému etniku) obývá vlastní státní útvar. Z hlediska **fyzioantropologie** jsou u romských občanů patrné výrazné rasové difference, které jsou měřitelné a vědeckými metodami prokazatelné. Fyzické odlišnosti Romů jsou natolik zřetelné, že i laik na základě fyzických znaků Roma snadno identifikuje a vnímá jej jako fyzicky odlišného. Z antropologického hlediska, to jest z hlediska antropologické klasifikace člověka do tří základních ras, jsou Romové příslušníky europidní, resp. indoevropské rasy jako většina středoevropského obyvatelstva. Naopak je podstatné, že Romové svou jedinečností nepatří k hojně frekventovaným ve střední Evropě, ale patří k tzv. indidům, kteří pro Evropu nejsou typičtí. Romové jsou kategorií osob, která dále vykazuje jazykové a kulturní odlišnosti, které je schopen každý občan ČR rozpoznat, a proto jsou pro některé extrémní představitele majoritního obyvatelstva ČR také předmětem verbálních nebo brachiálních útoků. Pokud jde o pojem **rasa**, jde o termín fyzické antropologie, která vychází z antropologických údajů a která může stanovit odlišnosti na základě antropologických analýz, kulturní a společenské zvláštnosti však nepostihuje.

Z výše uvedeného lze shrnout, že Romové na našem území, ale i v jiných zemích jsou etnickou skupinou s výraznými znaky kulturní, společenské a fyzické povahy. Svými fyzickými, antropologickými, společenskými i historickými atributy, svou specifickou kulturou, psychickými zvláštnostmi, barvou pleti, odlišným životním stylem, jazykovou a kulturní odlišností a vlastním vědomím národa zcela naplňují podle moderních hledisek definici termínu národ a národnost. Uvedené zvláštnosti jsou natolik zřetelné, že běžný občan ČR musí být schopen je identifikovat.

Z trestně právního hlediska při kvalifikování rasově motivovaných trestných jednání namířených proti Romům je proto namístě použít kvalifikační znak „...pro jeho rasu, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání...“: Romské občany lze podřadit pod právní pojem **rasa i národnost**.

3.4. Zvláštnosti dokazování rasově motivovaného extremismu

Dokazování objektivní stránky je nutné vztahovat ke konkrétním formálním znakům skutkové podstaty. Vzhledem k tomu, že základním znakem většiny skutkových podstat vztahujících se k rasově motivované trestné činnosti je násilí v jeho jednotlivých formách, je nezbytně nutné vždy prokázat formu násilí, zda násilí směřoval proti tělesné integritě osoby, skupině osob, nebo zda směřovalo proti věci.

Pohnutka u rasově motivovaných trestných činů je povýšena na základní znak skutkové podstaty. U verbálních projevů jsou prokazovány výroky typu např.:

-... „támhle je nějaký žlutý“ ...,

-... „vystrašíme cikány“ ...,

-... „hospoda je pro bílé, a ne pro černé“ ... apod.

Již z obsahu pronesených výroků je zcela zřejmý rasový motiv dalšího jednání.

Jedním z rozhodujících důkazů bývá zpravidla výpověď poškozeného a jeho blízkých, známých a příbuzných. Při výslechu je však nutné počítat s jejich psychickým stavem, zejména když je výslech prováděn bezprostředně po útoku. Zpravidla se stává, že jejich prvotní výpověď není úplná. Je proto nutné zvážit, zda takový úkon před zahájením trestního stíhání je nezbytně nutný, nebo zda jej lze označit za neodkladný či neopakovatelný. Výslech

těchto osob před zahájením trestního stíhání je pak nezbytně nutné zopakovat po sdělení obvinění, a to i s ohledem na uvedený akt psychického rozrušení bezprostředně po činu. Je logické, že v detailech se výpovědi jednotlivých svědků učiněné bezprostředně po činu a po uplynutí určité doby budou lišit.

Je chybný závěr, jestliže je věrohodnost výpovědi svědka (a to se vztahuje zejména na útoky vedené proti Romům) vztahována k příbuzenskému poměru s poškozeným. Příbuzenský poměr je pouze jednou s okolností, která má být při hodnocení věrohodnosti svědka brána v úvahu. Podstatnější význam při hodnocení věrohodnosti výpovědi svědka má hodnocení výpovědi v kontextu s ostatními provedenými důkazy. Rozsah dalšího dokazování je třeba zejména zaměřit:

- na způsob vniknutí do objektu,
- na způsob vedení útoku a jaká zbraň byla použita,
- na jakou část těla útok směřoval,
- na intenzitu útoků,
- na charakter zranění a další následky,
- na obsah verbálních, grafických a jiných projevů,
- na ideologii, činnost, projevy, způsob propagace a podpory hutí, na charakter jeho zaměření apod.,
- na projevy sympatií k hnutí, jejichž charakter, projevy a další okolnosti dané konkrétní skutkovou podstatou a § 89 trestního řádu.

Velký důraz při dokazování rasově motivované trestné činnosti je potřebné klást na prokázání **subjektivní stránky** trestného činu zejména proto, že značná část pachatelů jsou osoby mladistvé a blízké věku mladistvého. Není výjimkou, že se jedná i o osoby nezletilé. Dalším důvodem, proč je nutné věnovat subjektivní stránce takovou pozornost, je, že značná část této trestné činnosti je páchána skupinou pachatelů. Trestní právo hmotné nezná kolektivní odpovědnost, proto je prokazováno zavinění a jeho podíl na jednání a následku vždy konkrétní osobě – pachateli. Při dokazování se proto zaměříme na následující okruh otázek směřujících k objasnění:

- míry rozdělení úkolů ve skupině pachatelů,
- konkrétnosti předem navrhovaného, zamýšleného jednání,
- míry konkretizace zamýšleného násilí a jeho projevů,
- zda byl dohodnut způsob vniknutí do objektu,
- kdo byl iniciátorem útoku,

- míry iniciativy a aktivity jednotlivých pachatelů,
- okolnosti, za nichž k útoku došlo,
- motivu jednání,
- zvláštnosti osoby pachatele apod.

Důležitou okolností k posouzení míry zavinění pachatele i samotné materiální stránky trestného činu je i podíl pachatele na trestním jednání a jeho vztah ke způsobu provedení a následku. Z tohoto pohledu je dokazování třeba zaměřit i na jednání pachatele vzhledem

- k předmětu použitému při útoku,
- k lokalizaci úderů, které směřovaly proti tělu poškozeného,
- k samotnému charakteru útoku,
- ke způsobu obrany poškozeného,
- ke vztahu k hnutí a míře aktivity v něm a další.

K posouzení subjektivní stránky trestného činu je zpravidla potřebné vyžádat znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie ke zjištění:

- zda se u pachatele objevují rysy fanatismu,
- zda jsou u pachatele patrné negativní vztahy k jiným národům nebo národnostem nebo jiné rase,
- zda se jednalo ze strany pachatele o pomstychtivé jednání apod.

Objasňování verbálních projevů

U verbální trestné činnosti je potřebné si uvědomit, jaké stopy a další důkazy můžeme nalézt a zajistit na místě trestného činu. Samozřejmě nejdůležitějším důkazem pro trestní řízení je samotný obsah kriminálního verbálního projevu proneseného veřejně nebo alespoň na místě veřejnosti přístupném. Ideálním důkazním prostředkem je pořízení video nebo alespoň audiozáznamu vystoupení. V trestním řízení mohou být využity zvukové nebo videozáznamy:

- pořízené policií,
- pořízené amatéry,
- pořízené sdělovacími prostředky.

O extremistických akcích bývá policie zpravidla předem informována, a může proto zajistit technické prostředky k monitorování jejich průběhu. V těchto případech je vhodné na

místě takového vystoupení extremistů zajistit i přítomnost státního zástupce nebo se se státním zástupcem alespoň dohodnout o způsobu jeho vyrozumění. O extremistických akcích se policie dozvídá i z oznámení občanů, která mají zpravidla charakter oznámení trestné činnosti. Tak jako u kteréhokoli jiného oznámení trestné činnosti je i v těchto případech, kdy je oznamována trestná činnost extremistů, oznámení nutno vyhodnotit a posoudit je z hlediska:

- zda je třeba zajistit lékařské ošetření,
- zda je potřebné organizovat opatření k odvrácení hrozící škody nebo hrozícího nebezpečí,
- zda se jedná o trestný čin nebo přestupek,
- zda je potřebné činit kroky k zajištění pachatele,
- zda jsou dány podmínky pro pátrání po horké stopě,
- zda je nutné vyžádat účast specialistů na místě činu,
- zda je potřebné nasadit větší množství sil a prostředků k ochraně osob a majetku apod.

Oznamovatele je potřebné vždy důkladně vyslechnout a o jeho výpovědi učinit úřední záznam (§158 odst. 5 tr. Řádu). U telefonických oznámení je nutné zaznamenat identitu oznamovatele a vyžádat základní informace o místě konání akce, k rozsahu a k výrokům, které konkrétní osoba veřejně pronesla, ve kterých je spatřováno podezření ze spáchání trestného činu. **Nelze podceňovat ani oznámení anonymní**, která je nutné rovněž prověřit.

Vystoupení extremistů bývá obvykle monitorováno policií vybavenou záznamovou technikou. Podle charakteru a nebezpečnosti akce, zejména je-li nebezpečí z hromadného narušení veřejného pořádku nebo nebezpečí, že dojde k ničení majetku a fyzickým útokům na občany, je potřebné vyslat na místo potřebný počet zakročujících policistů, případně za podmínek uvedených v §§ 42a, 42b zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, zásahovou jednotku policie. Doporučuje se hromadná vystoupení monitorovat i pomocí vrtulníku, kdy z tzv. „ptačí perspektivy“ je orientace v prostoru lepší a cílenější.

Vystoupení extremistů bývá zpravidla monitorováno i účastníky akce. Takto pořízené záznamy je možné pro účely trestního řízení zajistit podle § 78 nebo § 79 trestního řádu, a to i jako neodkladný úkon. Pro účely trestního řízení lze využít i záznamy pořízené sdělovacími prostředky, zejména pak televizí. Autorizované kopie záznamů lze vyžádat písemně, v případě nutnosti lze postupovat rovněž podle § 78 a 79 trestního řádu (tento postup přichází v úvahu v případech, kdy televize odmítá záznamy poskytnout). Mimo zvukové záznamy a

videozáznamy je nezbytné na místě činu provádět fotodokumentaci. Na místě činu je však možné zajistit i další, zejména věcné a listinné důkazy, jako např.:

- texty verbálních vystoupení,
- tiskoviny vydávané extremistickými skupinami; jde zpravidla o samizdaty nebo tzv. „ZINY“ domácí i zahraniční produkce,
- letáky,
- propagační materiály,
- věci se zástupnými znaky – se symbolikou – typickými pro to které extremistické hnutí,
- při vystoupení extremistických hudebních skupin texty písní apod.

Zajištění věcí je možné provést i v případě, že není důvodné podezření ze spáchání trestného činu, ale i přestupku. V tomto případě má policista právo provést ohledání věci, která má vztah ke spáchanému přestupku, a v souvislosti s tím zajišťovat stopy (§ 24 přestup. zák.) a podle § 25 téhož zákona je policista oprávněn po předchozí marné výzvě k vydání věci tuto věc odejmout, jestliže lze mít důvodně za to, že v řízení o přestupku **může být** vysloveno její propadnutí nebo může být zabrána.

Bylo již naznačeno, že významným zdrojem informací pro trestní řízení jsou zvukové a obrazové záznamy pořízené sdělovacími prostředky, zejména pak televizí. Jestliže tyto záznamy nejsou zajištěny přímo na místě činu, a takové zajištění je nepravděpodobné, je nutné neprodleně vyžádat kopie záznamů od příslušné televizní společnosti nebo jiného sdělovacího prostředku, kterým mohou být i vydavatelství novin apod. Neprodlené vyžádání je důležité z toho důvodu, že tyto záznamy jsou uchovávány velmi krátkou dobu. Pořízený autentický záznam je po zpracování zpravidla přetočen jiným záznamem. Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších novel a doplňků, v ustanovení § 5 písm. f) provozovatelům rozhlasového a televizního vysílání ukládá povinnost uchovávat záznamy všech odvysílaných pořadů nejméně po dobu 30 dnů ode dne jejich vysílání. Nad tuto povinnost jsou archivovány však i ty záznamy, u kterých je z pohledu příslušného sdělovacího prostředku předpokládána další využitelnost. Pro potřeby trestního řízení je nezbytné zajistit původní záznamy z místa, a nikoliv již redakčně zpracované audio-video záznamy pro potřeby vysílání. Zpracované záznamy mají velmi nízkou důkazní hodnotu, a jsou zpravidla úspěšně zpochybňovány, zejména obhájci obviněného právě pro jejich neautentičnost a možnou (bohužel praxí potvrzovanou) manipulaci s obsahem, který již nebývá objektivní.

Klasickým důkazním prostředkem pro dokazování verbálních trestných činů však zůstávají výpovědi svědků, kterými je zejména dokladován kriminální obsah verbálního projevu. Výsledky svědků mimo obvyklé otázky zaměříme na zjištění:

- místa konání akce,
- kdo akci pořádal,
- jaká byla návštěvnost a atmosféra při extremistické akci,
- kdo a s jakým příspěvkem vystupoval,
- průběh akce,
- obsah projevů a zadokumentování pokud možno doslovných kriminálních výroků konkrétní osoby,
- kdo byl vůdčí osobností,
- repertoár a obsah písní skupiny, která vystupovala,
- odkud svědek akci sledoval,
- v případě, že svědek má tiskoviny, letáky a další propagační materiály z extremistické akce, vyzvat jej k jejich vydání pro potřeby tr. řízení, apod.

Z dalších důkazních prostředků, které budou obvyklé při dokazování verbální trestné činnosti, jsou konfrontace a rekognice zaměřené na znovupoznání osoby, která je podezřelá ze spáchání verbálního deliktu, a na odstranění rozporů ve výpovědích, v neposlední řadě budou typické i znalecké posudky z oboru fonoskopie. K fonoskopickým expertizám je však nutné zajistit, jak již bylo zdůrazněno, zvukové nahrávky vystoupení podezřelých osob.

Zvláštním problémem, který se v praxi vyskytuje, je dokladování verbálních útoků hudebních skupin, které extremistické postoje, rasovou, národnostní, etnickou, náboženskou zášť zakomponovávají do textů písní. Problémy jsou spatřovány při dokumentaci trestné činnosti páchané při vystoupení těchto hudebních skupin, které jsou zpravidla složeny z příznivců hnutí skinheads, v uzavřené společnosti obdobně smýšlejících občanů. Zákonné důvody možností vstupu do uzavřených převážně živnostenských provozoven, kde jsou hudební produkce provozovány, jsou uvedeny v zákoně č. 231/1991 Sb., to však neřeší problém, kterým je praxí ověřená zkušenost, že při vstupu policie do takových prostor hudební skupina ihned mění repertoár skladeb. Zvukové záznamy hudebního vystoupení pořízené z venčí je obtížné personifikovat, tj. prokázat, že např. rasově motivovaný text písní produkovala konkrétní skupina s konkrétními hudebníky a označit pachatele. Klasickými důkazními prostředky pro dokumentování této trestné činnosti, kterou lze kvalifikovat např. jako trestný čin hanobení národa, rasy a přesvědčení podle § 198 trestního zákona,

podněcování k národnostní a rasové nenávisti podle § 198a trestního zákona, podpory a propagace hnutí směřující k potlačení práv a svobod občanů podle § 260, § 261 trestního zákona, případně dalších trestných činů, jsou výsledky svědků – účastníků hudební produkce. Tento důkazní prostředek se však ve většině případů stává neúčinným zejména proto, že účastníci hudební produkce jsou příznivci hnutí skinheads, kteří odmítají vypovídat nebo vypovídají nepravdu. Použití operativní techniky v těchto případech nemá v současné době oporu v zákoně (nemá oporu jak v zákoně o Policii ČR, tak ani v trestním řádu). Při objasňování této trestné činnosti je potřebné si uvědomit, že hudební skupiny, kterých na těchto akcích vystupuje zpravidla více, nemají své vlastní techniky zvuku, kteří by zajišťovali ozvučení prostoru, kde je koncert. Pořadatelé akce nebo samotné hudební skupiny si najímají zvukaře, kteří nemusí být příznivci extremistických hnutí. Většina zvukařů si z profesionálního zájmu pořizuje záznam vystoupení z důvodů následného vyhodnocení kvality ozvučení, posouzení podmínek, za kterých ozvučení zajišťovali apod. Naskýtá se tím možnost získat významné svědky k zadokladování trestné činnosti, které je jednak nutné vyslechnout a jednak je možné využít ustanovení § 78, § 79 trestního řádu k zajištění zvukového záznamu vystoupení. Za tímto účelem je možné doporučit policejním orgánům (zejména pracovníkům kriminální policie) dohodnout se předem s touto osobou – zvukařem – na pořízení zvukového záznamu hudebního vystoupení. V případě jeho výsledku jako svědka bude vhodné uplatnit postup podle § 55 trestního řádu, tj. zajistit jeho utajení.

Objasňování násilné rasově motivované trestné činnosti

V souvislosti s násilným (brachiálním) extremismem hovoříme o třech základních způsobech používaného násilí.

1. fyzické násilí proti osobě,
2. násilí proti majetku,
3. psychické násilí.

Průvodním znakem činnosti některých extremistických hnutí, zejména anarchisticky zaměřených, je fyzické násilí, věcné a objektové násilí.

Násilné projevy jsou charakteristická zejména pro ultrapravicová a ultralevicová extremistická hnutí. V ultrapravicových hnutích jsou za nejagresivnější považováni nacionalisté, fašisté a neonacisté. V ultralevicových hnutích pak anarchokomunisté. Všechny

tři uvedené ultrapravicové proudy působí i v České republice a projevují se především prostřednictvím hnutí skinheads. Ultralevicové hnutí, v České republice reprezentované zejména anarchoautonomním hnutím, se na násilných projevech nijak výrazně nepodílí.

Příčinou je zřejmě jeho značná roztržitost. V podmínkách české extremistické scény lze za nejagresivnější považovat příznivce hnutí skinheads při rasově motivovaných útocích.

Násilné projevy extremistických hnutí jsou v převážné míře zaměřeny na konkrétní - autonomní skupinu osob nebo jednotlivce, zejména však proti Romům a Židům. V menší míře jsou zaměřeny na majetek. Antisemitské projevy jsou však typičtější spíše v zahraničí než u nás. Členové ultrapravicových hnutí se ve svých útocích neomezují jen na příslušníky etnických skupin. Často jsou napadány i osoby, které ultrapravičáci podezřívají ze sympatií k anarchismu, protifašistickým iniciativám nebo hnutí PUNK, případně osoby, které se účastní demonstrací proti fašismu a rasismu. Právě na těchto protifašistických a protirasistických akcích dochází k nejvážnějším střetům mezi oběma ideologickými tábory.

Následky násilných útoků jsou adekvátní povaze a intenzitě násilí. Pro přívržence hnutí skinheads je typická vysoká míra brutality, umocňovaná různými předměty, jako jsou například nůžky, vrhací nože, hvězdice apod., které lze z trestněprávního hlediska označit jako zbraně. Velmi těžká zranění jsou způsobována kopáním zejména proto, že k typické obuvi těchto extremistických hnutí patří těžké, mnohdy okované boty, s hrubým vzorkem podešve, které značně devastují tělo napadeného.

Pro násilné projevy vůči majetku je typická jeho totální a „důsledná“ devastace. Stále více se vyskytují případy, kdy skinheadi zaútočí na majetek Romů pomocí zápalných lahví, výbušných složí nebo mechanismů.

Objasňování uvedených násilných projevů je velmi obtížné zejména proto, že se jedná o skupinové akce. Určení konkrétního útočníka vyžaduje provedení řady důkazů včetně znaleckých zkoumání. Práce na místě činu a způsoby jeho ohledání nevybočují z obvyklých postupů. V případech, kdy k útoku byly použity výbušné systémy, nesmíme zapomenout na prvotní ohledání místa činu pyrotechnikem. Pro pátrání po pachateli je potřebné co nejdříve, pokud možno ještě na místě činu, získat informace o útočnících, tzn. získat od svědků nebo poškozených informace:

- o počtu útočníků,
- jejich popis včetně podrobného popisu oděvu, oděvních doplňků apod.,
- o způsobu vedení útoků,
- o jazykovém projevu,
- o přezdívkách nebo vlastních jménech,

- o předmětech, které útočníci použili jako zbraně, apod.

Na výsledku práce policistů, zejména na výsledku pátrání po útočnících, jsou závislé další procesní úkony, ke kterým zejména patří:

- domovní prohlídky,
- konfrontace,
- rekognice.

Vzhledem k tomu, že útok na osobu nebo majetek bývá zpravidla dílem skupiny útočníků, jsou zpravidla prováděny i rekonstrukce nebo prověrky výpovědí na místě.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat českou pravicově extremistickou scénu, vymezit pojem rasově motivovaného extremismu a nastínit možnosti eliminace a trestního postihu tohoto jednání.

V první části práce jsem se věnoval hnutí Ku.Klux Klan, jednoho z prvních rasistických hnutí v moderních dějinách, jeho historii a pronikání do české republiky. I když hnutí Ku-Klux-Klanu v České republice téměř neexistuje, nelze jej pominout pro jeho napodobování jinými extrémistickými skupinami. Dále se první část věnuje historii české pravicově extremistické scény.

Druhá část je věnována zmapování české pravicově extremistické scény, rozdělené podle militantnosti a ideologie od vlasteneckých po fašistické a národně sociální. Rozdělení je vcelku vyčerpávající a mám za to, že každý v tomto rozdělení najde i skupiny o nichž v životě neslyšel.

Třetí část práce je věnována vymezení pojmu rasově motivovaného extremismu, jeho objektům a formám. Dále se pojednává o trestnosti pravicově extremistické symboliky, jako nejčastější formy páchaní trestné činnosti, dále jsou popsány právní aspekty rasově motivovaného extremismu a v posledním oddíle se pojednává o problémech dokazování rasově motivovaného extremismu, jeho dvou nejčastějších projevech a to verbálních a násilných rasových projevech.

Zhodnotím-li celou moji práci, docházím k závěru, že **v rámci sociálně pedagogické prevence lze pro omezení výskytu rasově motivovaného extremismu učinit následující opatření:**

Výchovně působit na děti již od základní školy s cílem vštípit jim, že rasově motivovaný extremismus není normální, Jedná se o sociálně patologický jev, který má negativní dopady na jednotlivce i společnost. Zaměřit se na historii pravicově extremistických hnutí formou výuky ve škole, nebo v rámci samostatných přednášek a besed.

O problematice rasově motivovaného extremismu opakovaně proškolovat i pracovníky těch institucí kteří se s touto problematikou budou setkávat, nebo se již setkávají v rámci své profesní činnosti (policisty, lékaře, státní zástupce, soudce, pracovníky státní správy...) tak, aby věděli jak na projevy pravicově motivovaného extremismu správně reagovat, jak jednat s oběťmi, jaké další postupy doporučit....

V rámci masivních kampaní pro nejširší veřejnost, využívajících informačních letáků, billboardů, televizních spotů a přednášek sociálních pracovníků a pedagogů se pokusit prolomit konzervativní postoje české veřejnosti která některé z rasově motivovaných útoků, páchaných zejména na Romech mlčky toleruje, usilovat o odsouzení takového jednání.

Sjednotit judikatorně, či podobnou závaznou formou výklad rasově motivovaného extremismu, jeho projevy, symboly a zástupné znaky, sjednotit postup orgánů činných v trestním řízení při jeho odhalování a potírání, aby nedocházelo k nejasnostem při kvalifikaci takového jednání, zvláště je-li pácháno veřejně.

Problematika rasově motivovaného extremismu a jeho eliminace nemohla být v této práci vzhledem ke své rozsáhlosti postižena dopodrobna.

Jedná se o natolik závažný problém, který bude muset být do budoucna průběžně mapován, pro zlepšení a zkvalitnění přístupů k jeho řešení.

Resumé

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybral téma „Rasově motivovaný extremismus, jeho formy, tendence a možnosti eliminace v ČR“, kdy jsem se snažil zachytit a zmapovat tuto problematiku v České republice.

V první části jsem se věnoval počátkům novodobého rasismu a vzniku nejznámější rasistické organizace Ku-Klux-Klanu, ve druhé části jsem se snažil zmapovat a rozdělit na jednotlivá hnutí současnou pravicově extremistickou scénu v ČR a ve třetí části jsem popsal nejčastější formy rasově motivovaných projevů a útoků společně s problematikou jejich objasňování.

V závěru své práce jsem navrhl několik možností prevence rasově motivovaného extremismu, zejména skrz osvětu veřejnosti, která by měla začít již na základních školách.

Záměrem mé práce bylo zmapovat současnou pravicově extremistickou scénu v ČR, její projevy a upozornit na nutnost tuto problematiku nepodceňovat.

Anotace a klíčová slova

Tato práce se zabývá problematikou rasově motivovaného extremismu v České republice, jeho počátky a hlavními směry. Rozděluje a mapuje současnou pravicovou extremistickou scénu ČR podle míry nacionalismu od konzervativního nacionalismu až po neonacismus. Dále popisuje nejčastější formy rasově motivovaných projevů a útoků společně s problematikou jejich objasňování. Práce se téměř výhradně orientuje na pravicově motivovaný extremismus a nezabývá se ostatními formami rasově motivovaných útoků, jako je např. divácké násilí, nebo tzv. „rasismus naruby“.

Klíčová slova: Extremismus, rasismus, skinheads, nacionalismus.

Anotation and key words

This document considers racial-motivated extremism in the Czech republic, its beginning and main ways of it. It divides and covers contemporary extremist right-wing scene in the Czech republic according to strength of nationalism from conservative nationalism to neonazism. Further, it describes the most often forms of racial-motivated attacks together with problems of their investigation. The document is almost orientated on right-wing motivated extremism and it does not deal with other forms of racial-motivated attacks like „spectator violence“ or „racism up-side-down“.

Key words: Extremism, racialism, skinheads, nationalism

Literatura a prameny

DANICS Štefan, *Extremismus hrozba demokracie*, 1. vyd. Praha, Příbramská tiskárna s.r.o., 2002, 128 str., ISBN 80-86477-07-X.

CHMELÍK Jan, *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, 1. vyd. Praha, Linde Praha a.s., 2001, 172 str., ISBN 80-7201-265-7.

CHMELÍK Jan, *Symbolika extremistických hnutí*, 1. vyd. Praha, Nakladatelství Armex Praha, 2000, 113 str., ISBN 80-86244-14-8.

JELÍNEK J. a kol., *Trestní zákon a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 1. vyd. Praha, Linde Praha a.s., 2005, 1021 str., ISBN 80-7201-530-3.

KLÍMA Karel, *Ústavní právo, 2. rozšířené vydání*, 2. vyd. Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2004, 824 str., ISBN 80-86473-90-2.

Zákon ČNR č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon ČNR č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

Informace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2003, MV ČR, Praha 2004.

Publikace – „ziny“ Blood & Honour Division Bohemia, Hlas národa, Národní výzva, Národní boj, Patriot, Ragnarök, Templářští rytíři Ku-Klux-Klanu a další.

Informace z intranetových stránek Policie ČR a MV ČR

Přílohy

(nejznámější symboly pravicově extremistických hnutí)

1. Národní front castistů
2. Hammer skins
3. Bohemia hammer skins
4. Keltský kříž – používán jako jeden ze symbolů Skinheads
5. Keltský kříž, doplněn nápisem Oi!
6. Český lev
7. Ku-Klux-Klan vlajka
8. Hořící kříž – znak Ku-Klux-Klanu
9. Oregon (tři sedmičky) – znak Ku-Klux-Klanu
10. Vlajka Německa v I. Světové válce, dnes jeden ze symbolů hnutí Skinheads
11. Říšská orlice – symbol Třetí říše
12. Maltézský kříž – další symbol třetí říše, používán jako vyznamenání
13. Svastika (hákový kříž) – další symbol Třetí říše
14. Svastika – jiné zobrazení
15. Runový znak jednotek SS
16. „Smrtihlav“ – další znak jednotek SS
17. Vlastenecká liga
18. Národní fronta
19. White Aryan Resistance – znak hnutí v USA
20. White power – další symbol hnutí Skinheads
21. White power – jiné vyobrazení

